

ВОНА НЕ ЗДАСТЬСЯ

У Вашингтоні не розглядають можливість обміну засудженої в Росії української льотчиці Надії Савченко на росіян Віктора Бута й Костянтина Ярошенка, які відбувають покарання в США. «Савченко утримують незаконно в Росії, вона незаконно була захоплена й за Мінськими угодами її треба звільнити – й крапка», – заявив посол США в Україні Джеффрі Пайетт.

Україна готова обміняти Савченко на двох російських військових Єрофєєва та Александрова, схоплених силами АТО під час бойових дій на Донбасі. Але Кремль не визнає, що вони виконували військові завдання Росії на території України, і не надто цікавиться їхньою долею, однак путінському режиму потрібні шпигуни і відверті злочинці. Арештований у 2010 році в Ліберії пілот Ярошенко був пізніше виданий США, де він отримав 20 років тюрми за контрабанду кокаїну. Бута екстрадували в США з Таїланду й засудили до 25 років в'язниці за контрабанду зброї для терористів із «Революційних збройних сил Колумбії (FARC)». Росія вважає звинувачення Ярошенка й Бута надуманими й вимагає їхнього звільнення.

Українську льотчицю й депутата Савченко, схоплену проросійськими бойовиками на Луганщині в червні 2014 року, незаконно засудили в Донецькому міському суді Ростовської області у РФ 22 березня цього року до 22 років колонії за звинуваченням у причетності до смерті двох російських журналістів, які перебували на блокпосту в зоні АТО під час обстрілу. Однак на момент їхньої загибелі Надія вже кілька годин перебувала у полоні. Українська героїня не вважає себе винною і кілька разів оголошувала голодування, у тому числі сухе. Українка заявила, що поновить сухе голодування на 10-й робочий день після винесення вироку. Вирок Савченко набере чинності з 5 квітня. Апеляцію українка подавати відмовилася.

Маланка збрала українців

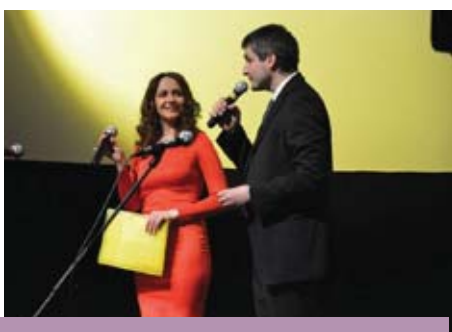
Під час виступу оркестру Іршавської музичної школи

Празькі українці щороку навесні збираються на традиційному балі «Маланка». І цього року 27 лютого бал відбувся у великій залі готелю «Олшанка» на Таборітській вулиці. Бал є можливістю як для чеських українців, так і чехів зануритися в глибокий культурний світ українських традицій. «Маланка» дає змогу побачити на власні очі прекрасну українську душу з її пронизливими співами, народними танцями, веселими і водночас сумними ритмами. Празька «Маланка» веде свою традицію від початку 1990-х років, коли була місцем неzmінної зустрічі європейської діаспори від Лондона до Праги. І лише у два попередні роки, коли Україна переживала і, зрештою, продовжує переживати важкий період своєї «недонецької» свято не відбувалося, бо було не до веселощів. Своїй появі бал завдячує Українській ініціативі в ЧР, Українські

профспілкам в ЧР, Українському бізнес-клубу в ЧР та компанії REGA & R, s.r.o. Святковий вечір, як і належить українському звичаю, було розпочато гімном України у виконанні оркестру Іршавської музичної школи, котрий, своєю чергою, потішив не тільки чудовим виконанням відомих українських народних мотивів, але й національними взятими участь як місцеві творчі колективи, такі як «Джерело», «Ігніс», учні празької суботньої школи «Ерудит», інструментальний дует з міста Пльзень, так і гості з України – міст Іршава Закарпатської області та Стрий Львівської області, звідки приїхав заграги до танцю гурт Михайла Золотухи «Говерла». Цікавинкою вечора була лотерея, під час якої чимало гостей виграло корисні та цікаві подарунки, а декотрим вдалося виграти кілька призів одразу. Глядачі мали змогу насолоджуватись не тільки українськими традиційними народними мотивами у пісенно-танцювальному виконанні, але й запальним акробатичним рок-н-ролом, східними танцями, сучасними мелодіями у поєднанні електроніки та скрипки та ін. А близько одинадцяті розпочалась справжня українська забава, на якій українці відчували себе, як вдома, а іноземці – як в Україні! Танцювали і веселились від малого до старого і майже до рання. Посмішки не зникали з облич, присутні могли веселитись на паркеті, дегустувати і поєднувати українські та чеські напої й холодні

закуси. Багато хто висловлював сподівання, що ніщо більш не завадить зібратися на Маланці і наступного, і у подальші роки...

Марічка Вовчук

Ведучі Марічка та Богдан

Філіал Інтеграційного Центру Прага у 14-тому районі організує в суботу 9 квітня цього року о 14-тій годині в Хвалському замку в мікрорайоні Верхні Почерниці культурний захід під назвою «Український день». Акція відбудеться під патронатом адміністрації міської частини Прага 20 – Верхні Почерниці та Посольства України в ЧР. Організатори обіцяють багато цікавого – українські народні танці та музика у виконанні чеського квінтету, виставка картин української художниці та дегустація української кухні. Триватиме захід до 17-ї години. Вхід безкоштовний.

Свято під знаком двох сердець

В Празі завдяки «Джерелу» виростають українські вокальні таланти

Християнська спільнота цілого світу 14 лютого святкує день святого Валентина, патрона всіх закоханих. Для східної Європи Валентин – відносно нове свято, але з кожним роком все більше стає частиною нашого буття. Творчий колектив «Джерело» з Праги вирішив приєднатися до святкування, і запросив усіх закоханих, і хто збирається знати свою симпатію

на вечір відпочинку до актового салу «На Слованах – Емаузі». По-весняному тепла погода наче хотіла допомогти знайти свою половинку серця. Колектив підготував пісні, танці, конкурси, ігри. Українські народні ліричні пісні у виконанні Станіслава Івасюка зі сходу та сестер Марічки і Христини Болеховських із заходу України об'єднали нас в одне ціле. Танцювальна композиція Андрія Гуртовського і Наталії Бачинської показала глибину почуттів викладених словом танцю. Потішили глядачів танці молодшої та середньої групи «Джерела», наповнені весняним настроєм. Програму концерту заповнили та додали хорошого настрою пісні Марії Дяченко та гуморески Анатолія Марчука. Вечір продовжувався іграми та конкурсами. Хлопці показали, що вміють швидко їсти вареники, а дівчата – зав'язати

краватку. Кажуть, що танець допомагає знайти свою половинку, тому всі танцювали і веселились весь вечір. Організували це свято Катерина Пахомова – керівниця вокалу та організатор забави й танців, Інна Бодрилова – хореограф молодшої групи, Наталія Кольва – хореограф старшої групи та Любомир Любачівський, який прекрасно декорував та оформив залу. Озвучив свято Денис Козаков, відеозапис провів Дмитро Потапович. «Сподіваємось, що Валентинів вечір допоміг комусь знайти в собі силу і сміливість сказати ті найголовніші слова кохання. Всім організаторам та гостям дуже дякую, і хай вам усім щастить», – сказав на завершення українського «Валентина» Орест Ткачик, режисер та заступник керівника колективу «Джерело».

Вл. інф.

«Кафічко» зачинилося виставкою Зузук

Майже весь березень 2016 року у кав'ярні «Кафічко» на празькій вулиці Мишенській тривала виставка картин художника та галериста Мирослава Зузук (нар. 1964) від 2001 аж до 2011 року в центрі столиці, на вулиці «У Лужицької Семінарії», орендував галерею, яка називалася «Zuzuk», яка не лише продавала картини українських художників туристам, а й проводила численні культурні заходи української громади. Після закриття галереї всі подібні акції перемістилися до дружньої сусідньої кав'ярні «Кафічко», але виставка Зузук, на жаль, і тут стала останньою акцією кав'ярні, яка змушена покинути приємну та звичну вже для багатьох празьких українців адресу на Малій Страні. Як повідомила адміністратор-

ка кав'ярні Катерина Профоусова, заклад підшукує інше приміщення для оренди. Як на вернісаж 4 березня, так і на прощальний вечір із «Кафічком» у Мишенській 22 й 23 березня, прийшло чимало друзів Мирослава та Катерини, а також шанувальників мистецтва. Малювати Мирослав, на відміну від свого брата Романа, став у пізньому віці. Спробував фігуративний і портретний живопис. Із досвідом і гарним почуттям до фарб почав експериментувати з матеріалами і технологіями, головним чином у енкаустиці. Конкретне зображення символічно крокує до сучасного, майже абстрактного живопису. Але навіть сьогодні його картини не є абстрактними, у них ховаються емоції, почуття і власне бачення світу.

Мирослав Зузук разом із Катериною Профоусовою щороку влітку проводять художницький пленер під назвою «Венков», де збирають молодих чеських та українських малярів. Вони всі разом збираються на кілька днів у східночеському селі Тисова, а потім їздять до різних мальовничих периферійних місць, а також до Оломоуці, Літомишля, Полічки, Праги, де також і влаштовують виставки.

Мирослав Зузук та Катерина Профоусова під час прощання «Кафічка» із приміщенням на Мишенській.

пор

Харита допомогла сім'ям полеглих

Гуманітарну допомогу сім'ям загиблих українських солдат доставила чеська організація «Харита» у співпраці з «Карітас Тячів». Благодійники приїхали до вдів та сиріт у околицях селища Буштино на Закарпатті. Громадяни Чехії збирали кошти, щоб допомогти сім'ям, які втратили годувальника внаслідок військового конфлікту на сході держави, а фонд, відповідно до потреб, надав матеріальну допомогу.

Найбіднішим Харита допомогла з опаленням – було придбано дрова за 4,2 тисячі гривень для Мар'яни – дружини загиблого

буштинянина Павла Дурунди. Мар'яна була зворушена увагою і турботою, бо після смерті чоловіка залишилася з проблемами сам на сам. Компенсація від держави поки що не надійшла, місцеві органи влади також тримаються осторонь.

Благодійники також відвідали іншу сім'ю трагічно загиблого буштинця Віталія Бертолона. Був оплачений рахунок у 1,3 тисячі гривень за газ. Також директор фонду Івана Фіцай вручив продуктові набори батькові солдата 128-ї бригади Івана Козичка з Тячева. «Харита» й «Карітас» допомогли також ро-

дині волонтера Михайла Половка з Тересви, який раптово помер 2 вересня 2015 року. Він ремонтував військову техніку, їздив під обстрілами на передову. У нього залишилося четверо дітей. Сім'я отримала продукти харчування від благодійників.

Вл. інф.

Мар'яна, вдова українського воїна, отримала у подарунок від чеських благодійників дрова.

«Празький Майдан» дратує русофілів

Акція «Празький Майдан» на Площі Старого міста ніяк не дає спокою реакціонерам різного штибу – чеським русофілам, комуністам чи ультраправим, а також окремим російським туристам. На Великдень 27 березня на основі анонімною скарги муніципальні поліцейські навіть вимагали розібрати конструкцію, хоча необхідні дозволи організатори мають. Зрештою, все обійшлося завдяки державній поліції, яка не побачила порушень. Всупереч численним перешкодам та образам окремих перехожих, не лише російських, а й західних, на жаль, туристів, «Майдан» продовжує діяльність і має підтримку багатьох людей. Акція на даний час, насамперед, зосереджується на підтримці Надії Савченко. Люди тут мають можливість писати коментарі та висловити їй підтримку. Також тут нагадують про окупацію Криму, переслідування кримських татар й інакомислячих на анексованому півострові. І, як завжди, тут підписують петицію, проводять збір фінансової й гуманітарної допомоги оборонцям України.

Майдан налагодив співпрацю із фестивалем CrimeanSOS, організатор якого Антон Литвин подарував майданівцям прапор кримських татар. 19 березня вони влаштували спільний марш, який пройшов з вулиці до Кримської до Площі Миру. У марші взяв участь гість Праги Рефат Чубаров.

Майдан також почав співпрацю із милою пані, яка працює в організації «Нове життя». Організація допомагає стати на ноги в новому місці людям, яких торкнулася війна в Україні і які були змушені покинути свої домівки. Тому будь-хто може допомогти цим людям, придбавши туалетні принадлежности, солодоші, каву чи чай. Збірка відбувається щонеділі на «Старомаку» від 12-ї до 17-ї години, а у будні дні – на вулиці Оплеталова 39, де знаходиться організація «Українська європейська перспектива». «Дуже всім хочу подякувати за допомогу. Ми змогли на початку березня відправити в Україну чотири посилки із найнеобхіднішим. Спасибі автобусній компанії «Регабус» і посольству України за допомогу при від-

правці цієї гуманітарної допомоги», – сказала активістка Соня Поспішілова. На даний час тут відбувається збірка автомобільних аптечок першої допомоги, бинтів, шарпеток, шорти і спальних мішків, продуктів харчування довготривалого зберігання, чаю, кави, шоколаду тощо. А також можна зробити фінансовий внесок на рахунок 2100839777/2010.

пор

«Празький Майдан» вперто стоїть вже півтора року на Старомаку

Чехи побачили український спротив Сталіну

У Празі показали боротьбу українців із режимом Сталіна. Виставка «Спротив геноциду» – перша подібна за десять років існування фестивалю «Mene Tekel». 22 лютого в чеській столиці відкрили ювілейний, десятий міжнародний фестиваль проти тоталітаризму, у програмі якого було розгорнуто представлено українську історію. Першою пташкою української частини фестивалю стала виставка плакатів «Спротив геноциду», підготовлена у співпраці Українського інституту національної пам'яті, Державного архіву Служби безпеки України, Центру досліджень визвольного руху та Громадського комітету із вшанування пам'яті жертв Голодомору-геноциду 1932–1933 років.

На плакатах були зображені документальні докази, фотографії щодо боротьби українського населення, зокрема селянства, зі сталінським тотальним режимом у 1920-30-х роках. Ідея показати виставку «Спротив геноциду» в Празі належить першому директору чеського інституту дослідження тоталітарних режимів Павлу Жачеку та голові Українського інституту національної пам'яті Володимирі Вятровичу. Засновник фестивалю Ян Ржержиха розповів, що Україна на ньому представлено вперше. Він називає таку можливість честю для фестивалю. «На мою думку, історія України в багатьох

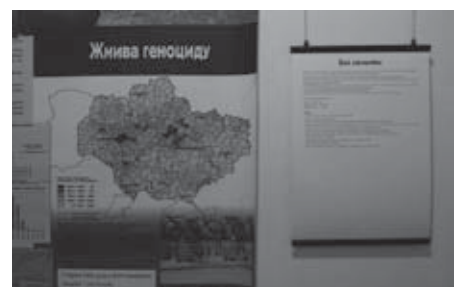
аспектах подібна до нашої. Перед Другою світовою війною говорили, що в Мадриді йдеться і про Прагу. Я б це актуалізував. На мою думку, і в Києві зараз йдеться про Прагу. Україна належить до Європи, і є необхідність оберігати цілісність Європи», – переконаний Ржержиха.

Виставку відкрив представник Українського інституту національної пам'яті Ігор Кулик. «Ми хотіли розвінчати міф про те, що українці спокійно приймали радянську владу. Насправді, до 1933 року українці мали понад 5 тисяч повстань. Ми хотіли змінити акцент Голодомору, коли у нас утверджувалась традиція, що Голодомор – це приклад навіть не жертвності, а жертв. У 2014 році було обрано тему спротив геноциду, аби показати героїзм українського селянства, героїзм конкретної людини», – зазначив Кулик. Міністр культури Чехії Данієл Герман на відкритті фестивалю наголосив на необхідності в часи свободи та демократії пам'ятати, що ці цінності були не завжди. «Не є безсумнівним, що ми сьогодні живемо у свободі. Зона нестабільності є занадто близько біля наших кордонів», – додав він. Проект Mene Tekel виник у 2007 році як реакція на низьку зацікавленість чеського суспільства та системи освіти долею політичних в'язнів 50-х років. Фестиваль відбу-

вається наприкінці лютого, перетворившись за цей час на міжнародний проект. Виставка «Спротив геноциду» вперше була представлена в листопаді 2014 року в Українському домі в Києві. Після цього виставка побувала у всіх обласних центрах України, зараз її показують в районних центрах. Чеська столиця стала першим європейським містом, яке прийняло виставку українських плакатів. Виставка пробула у Празі 10 днів, її повезли і до інших чеських міст.

Чехам також показали фільм українського кінорежисера Олеса Янчука «Голод-33». В Україні цей фільм зняли ще в 1991 році. 25 лютого в Празі демонстрували також стрічку Янчука «Залізна сотня» – про бійців Української повстанської армії.

Мargarita Голобродська

Один із експонатів виставки про Голодомор на Mene Tekel.

В Брні та Празі згадували Кобзаря

У Чехії діаспора не забула відзначити річницю народження Тараса Шевченка. 6 березня в Українському національному домі на вулиці Жеротіновій у Празі розпочалися Шевченківські вечори, на яких дует МарОля виконував пісні на слова Кобзаря та читали його поезії. Там же відбувся вернісаж художниці, майстрині та волонтерки Зінаїди Гаврилюк «Ну що б здавалося, слова...». Українська ініціатива Південної Моравії також провела вечір Шевченка 11 березня у місті Брно. В затишному ресторані «Балканіка» на вулиці Котларжській студенти та викладачі україністики місцевого університету ім. Масарика влаштували виставку фото та арт-робіт на кобзарську тему, а та-

кож різні конкурси, калейдоскопи, грала музика, звучали вірші, історичні огляди, було й куштування деяких українських страв.

Не забули українці й відвідати пам'ятник Кобзареві на празькому Сміхові. У день 202-ї річниці від дня народження Тараса Шевченка 9 березня 2016 року посол Борис Зайчук з дружиною спільно з дипломатами та представниками української громади поклали квіти до пам'ятника. Під час урочистого заходу до присутніх звернувся Посол, який наголосив на актуальності творчої спадщини Шевченка.

Також у своєрідним продовженням шевченківських свят в Українському Народному Домі у Празі став концерт «З Україною

Молоді українки та українці Брна відзначили річницю Шевченка у своєрідному веселому арт-стилі.

в серці» 19 березня. Виступили муніципальний хор «Каменярь» та ВІА «Говерла».

пор

Виставка картин дітей на «Градї»

Деякі з робіт українських дітей, намальованих у Чехії.

Виставка малюнків українських дітей, які постраждали внаслідок збройного конфлікту, готується для показу на «Празькому Градї». Діти оздоровлялися у Чехії, і під час перебування та

після повернення додому написали прекрасні картини, які показуватимуть громадськості від 20 квітня у просторах замку. Після

закінчення виставки відбудеться аукціон, виручка з якого піде на допомогу постраждалим українським дітям.

Український національно-культурний центр у Празі спільно з Благодійним фондом допомоги українцям у Чеській Республіці запрошує всіх взяти участь у цій виставці дитячих малюнків. Основна мета проведення виставки дитячих малюнків – інформувати громадськість про проблеми і ситуацію українських дітей, які постраждали у збройному конфлікті в східній частині України. Захід проводитиметься за участю дитячого омбудсмена, призначеного Президентом України. Всі витрати на харчування, транспортування та пе-

ребування в ЧР дітей взяв на себе Благодійний фонд допомоги українцям. Дітям буде влаштована багата культурна та розважальна програма, розповіла голова фонду Бланка Старкова. «Ми дуже цінуємо і поважаємо всіх, хто зробив чи зробить фінансовий внесок до фонду. Назви фізичних і юридичних осіб, які вчинять цю пожертву, ми назвемо на цій виставці», – додала вона. Детальну інформацію можна з'ясувати на сторінках фонду в мережі інтернет за адресою www.nfnpu.com.

Вл. інф.

Фестиваль «КримСОС» нагадав про агресію Росії

В рамках фестивалю «CrimeanSOS» 17 березня відбувся виступ Голови Меджлісу кримськотатарського народу Рефата Чубарова на Філософському факультеті празького Карлового університету. На зустріч з Головою Меджлісу прийшли студенти, активісти, викладацький склад Карлового університету. Також у зустрічі взяли участь Посли України та Туреччини в Чехії. Посол України Борис Зайчук у своєму виступі підкреслив, що Україна обов'язково поверне Крим і завжди захищатиме права людей, які там живуть. Посол подякував організатору фестивалю Антону Литвину та Рефату Чубарову за можливість у Празі почути правду про життя на півострові за два роки з моменту незаконної анексії.

«CrimeanSOS» відбувався у Празі 17-19 березня. Його метою була розповідь про операцію російських військ у Криму, лекції про

історію Кримського півострова і його корінне татарське населення, виступи лідерів Меджлісу, демонстрація фактів порушення прав людини в Криму. У театрі «Перштин» відбулася прем'єра спектаклю «Заручини» за матеріалами процесу Олега Сенцова. Автор ідеї і п'єси – Олена Гремина, режисер – Анастасія Патлай, артисти – Костянтин Кожевников, Дмитро Кривочуров, Роман Сініцин. 18 березня у студентському клубі «Целетна» виступив відомий акордеоніст і композитор Сервер Абкеримов та контрабасист-віртуоз Тарас Волос, який є учасником чеських груп «Чехомор» і «Cirilic».

Також Рефат Чубаров виступив на дискусії «Чи готовий Захід захистити себе, допомагаючи Україні вистояти проти агресії Росії?» в бібліотеці Вацлава Гавела. Модерував зустріч кримський українець Володимир Притула. Також відбулася лекція про депор-

тацію кримських татар у 1944 році Гульнарї Бекирової, лекція письменника Дмитра Петрова «Острів Крим» про роман-попередження Василя Аксьонова, про перебіг самої анексії розповіли її очевидці Андрій Шароградський і Валерій Балаєв, а Тарас Березовець презентував книгу «Анексія. Острів Крим. Хроніки гібридної війни».

Вл. інф.

Похід «КримСОС» разом із пражьким Майданом із вулиці Кримської на Площу Миру.

Філософія «малих справ»

Про світогляд Євгена Чикаленка, одного із конструкторів українського національно-визвольного руху

ТЕКСТ: Тетяна ОСТАШКО

Євген Чикаленко – яскравий представник вітчизняної еліти, яка, попри утиски самодержавно-поліцейської влади, намагалася зберегти національну традицію, показати світові самобутність українців, донести до майбутніх поколінь історичну пам'ять, прислужитися розвиткові мови й культури. Щоденна праця, спрямована на консолідацію українства, стала сенсом життя видавця-мецената і його родини.

Чикаленко (9 (21) грудня 1861, Перешори, Херсонська губернія – 21. червня 1929, Прага) без перебільшення можна назвати конструктором національно-визвольного руху, рупором якого в першому десятилітті ХХ століття була заснована ним газета «Рада» (у 1905–1906 роках – «Громадська думка»). Він щедро підтримував коштами «Селянина», «Літературно-науковий вісник», «Нову громаду» та інші часописи, вкладав свої гроші в діяльність Наукового товариства імені Шевченка, матеріально сприяв письменникам, зокрема Борисові Грінченку, Володимирові Винниченку, Михайлові Коцюбинському. Після смерті маленької доньки гроші, відкладені на її майбутнє навчання, меценат призначив на премію за найкраще написану історію України та будівництво у Львові Академічного дому для студентів – вихідців із Великої України. Саме йому належить вислів про те, що Україну треба любити не лише до глибини душі, а й до глибини власної кишені. Активний діяч київської «Старої Громади», ініціатор створення товариства «Просвіта» в Києві та Одесі, він став одним із організаторів Загальної української безпартійної організації (згодом – Товариство українських поступовців, ТУП, 1908–1917) і Союзу автономістів-федералістів (1917), а також українських політичних партій: Демократичної (1904), Радикально-демократичної (1905), Партії соціалістів-федералістів (1917). Засідання їхнього керівництва часто відбувалися у київському помешканні Чикаленка.

Буржуй, або навіть феодал...

Євген Харлампович, нащадок міцно пов'язаного із землею козацького роду, був вихований у любові до рідного слова й історії. Його надихали традиції українського села, у яких поєдналася висока духовність і шляхти, і селянства. У характері та світосприйманні Чикаленка національне й духовне тісно переплітались із практичним і матеріальним. Себе він жартома називав «буржуєм, або навіть феодалом», однак усі власні статки жертвував для національної справи й наполегливо спонукав до цього інших заможних українців. У вітчизняній історії початку ХХ століття не було жодного національного свята, громадської справи, культурно-просвітницького заходу, який він оминув би увагою.

Зв'язок із землею формував і ставлення Євгена Харламповича до роботи на національній ниві. Філософія «малих справ», яку він сповідував, передбачала щоденну копітку працю заради України. Йому, неначе хліборобові, було важливо, щоб проросло кожне зернятко й робота на ланах не припинялася, тож трудився він постійно. Так само в національній справі для Чикаленка багато означали кожен діяч, кожен день і кожна, здавалося б, на-

віть маленька справа. За його словами, і діди, і батьки із року в рік працювали на національній ниві, неначе будівничі лаврської дзвіниці, чия праця, зроблена вдень, «вночі впірнала в землю», і «аж за революції 1917 року ота праця скількох поколінь раптом виявилася на світ, як Києво-печерська дзвіниця з надр землі».

...і народолобець

Євген Чикаленко, на відміну від багатьох представників української дворянської верстви, не обриває зв'язку із землею заради кар'єри, яка, на його думку, змусила б обирати: лояльність до режиму чи національна справа. Він не вважає українську шляхту, хоч і стихійно тісно прив'язану до свого родового гнізда, спроможною зберегти національну мову, віру, звичаї, традиційні форми родинного та громадського життя. Чикаленкове негативне ставлення до цієї верстви ґрунтувалося на вже виробленій тоді в українському русі народницькій традиції безоглядного засудження так званих експлуататорських класів. У юнацькі роки на формування його свідомості серйозний вплив справили представники національної демократії: відомий історик Володимир Антонович, член Драгомановського гуртка Володимир Мальований. Обидва були

діячами громадівського руху, в якому панувало «народолюбство», ґлофікувалася стихія народних повстань – гайдамащина. Водночас поміж громадівців, часто вихідців зі шляхетського середовища, нащадків козацької старшини, існувало скептичне ставлення до української аристократії, вони віддавали перевагу соціальним інтересам селян. Серйозним психологічним підґрунтям такої позиції народництва був комплекс провини нащадків старшини та шляхти перед своїм народом із намаганням спокутувати свій гріх емансипацією, піднесенням соціального та культурного стану низів.

Лівий ухил

Для «буржуазного» Чикаленка не знайшлося місця поміж соціалістів Центральної Ради. Відмовляючи шляхті в політичній перспективі й фактично відчужуючи її від національного руху, Чикаленко водночас наголошував на креативній ролі буржуазії. Він був одним із небагатьох діячів, які усвідомлювали потребу залучити її до процесів національного відродження, посилити її роль в українському відродженні. «Я доводив, що рух наш ніколи не вмере, а коли й іде пиняво, то через те, що у нас нема буржуазії своєї, – писав меценат. – Рух наш держиться майже виключно тільки поповичами, а матеріально підтримується двома-трьома капіталістами, що вийшли з низів...» Такий погляд Чикаленка суттєво сприяв усвідомленню українським суспільством необхідності поглибити свою класову структурованість, спонукав вийти за межі спрощеного народницького трактування соціального підґрунтя національного руху.

100 тисяч на газету «Рада»

Євген Харлампович приділяв багато уваги виданню газети «Рада», яке стало для нього справою життя. Він розумів: щоб існувала українська преса, потрібно, щоб у ній була зацікавлена громадськість, тоді як боротьба за національні інтереси та українську школу можлива лише за умови існування тієї ж таки української преси. Розповсюджуючи «Раду» й організовуючи щорічну кампанію збору передплатників, Чикаленко болісно реагував на байдужість співвітчизників до громадських справ. «Свідомих людей у нас мало, у всякому разі не більш двох тисяч душ, і вони не дисципліновані так, як це бувало в інших націй під час відродження», – писав він. Водночас гостро картав зарозумілу позицію багатьох представників української інтелігенції, невинправдане честолюбство, образи на редакцію, яка не хоче вміщувати їхні дописи. За словами Чикаленка, «всі наші свідомі українці – письменники або хочуть ними бути,

Євген Чикаленко, фотопортрет, початок 1900-х років

як колись всі хотіли бути козаками». До цього слід додати неспроможність інтелігенції подолати вузькопартійний корпоративізм. Чикаленкові було важливо, щоб «Рада» об'єднала інтелігенцію різних напрямів, він дуже шкодував, що українські есдеки й есери не сприяють виданню газети, «бо вони іншого світогляду». І цілком справедливо дійшов висновку, що розшарування за партійним принципом відтягувало інтелігенцію від загальнонаціональної справи.

Чи триватиме видання «Ради», яке щороку наражається на питання фінансів та забезпечення передплатників, – це була його постійна турбота. Євген Харлампович щиро визнавав: щоб «не дати померти газеті», він мусив «систематич-

но відривати від себе, від дітей, обрізати свої видатки до крайності». Його маєтки були заставлені в банку, і він сплачував великі річні відсотки, бо не міг цілком розрахуватися із заставою. За свідченням мецената, до 1909 року він витратив близько 100 тисяч рублів на різні громадські заходи. «Одним словом, майже все, що я придбав, витрачено», – признається видавець. «Я заприсягся, – пише він у щоденнику, – що до кінця днів моїх, до останньої десятини землі моєї я буду тягнути газету з останнього». Діти Чикаленка, яких він виростив у любові до рідної землі та українських традицій, не лише розуміли й підтримували батька – кожен із них у свій спосіб служив національній справі. Євген Харлампович, зокрема,

згадував слова старшого сина Левка, підкреслюючи ту велику моральну підтримку, яку він діставав від дітей. «Крутись, батьку, мотай головою, а «Ради» не покидай, бо це єдина плата нації за наше паразитичне існування на її організмові», — писав у листі Левко Євгенович.

Без соціалістичних ілюзій

Євген Харлампович скептично поставився до масового захоплення соціалістичними й радикальними ідеями, які під впливом місцевих есерів та соціал-демократів сповідувала Українська Центральна Рада. Він виїхав до рідних Перешор, де і продовжив свою на перший погляд малопомітну буденну працю. Досі не вдалося віднайти жодної інформації, чому кандидатура Євгена Чикаленка була 20 березня 1917 року провалена на виборах до Центральної Ради. Його обрали до складу ЦР лише на Всеукраїнському національному конгресі. До того ж меценат усунувся від роботи в Раді Товариства українських поступовців, неформальним лідером якого був до революції. Можливо, перші зустрічі на публічних зібраннях із Михайлом Грушевським, який повернувся до Києва із заслання, гострий тон та натяки на «буржуазність» Чикаленка переконали останнього поступитися місцем діячам соціалістичного табору. Очевидно, що дилема батьків і дітей у політиці була актуальною і на початку ХХ століття. Зокрема, Дмитро Антонович, який належав до табору української соціал-демократії, у спогадах писав: «Чикаленко і всі інші відпоручники ТУП, почувавши відразу до демагогії, перестали ходити на її засідання...» Євген Харлампович був не єдиним діячем, якому 1917 рік «вскрив всю підсвідому неревольюційність» його власної вдачі і який не сприйняв «революційного азарту» соціалістично настроєної молоді, що заполонила Центральну Раду. Старше покоління українських національних діячів, маючи ліберально-демократичний світогляд, зі скепсисом спостерігало масове захоплення соціалістичними й радикальними ідеями, а тому відійшло на другий план. Один із близьких приятелів Євгена Чикаленка — Петро Стебницький писав йому, що «за київські справи боязно... Знизу стихія, яка, правда, розбурхалася, але без доброго керівництва сама нічого не здобуде. А зверху організоване представництво трьох політичних напрямків: соціалісти, белетристи та гімназисти. З такою спілкою трудно вести добру політику і зостається покладати надію... на українського Бозю».

Пропозиція від Скоропадського

Чикаленко мав доволі тверезий погляд на селян. Він бачив, що їх у революції най-

більше цікавили аграрні проблеми й земельні питання. Як землевласник і водночас досвідчена людина, він не сприймав закону про соціалізацію наділів, який хотіла впровадити Українська партія соціалістів-революціонерів. Натомість вважав украї потрібною аграрну реформу, яка встановлювала б максимальні норми землеволодіння й передбачала парцеляцію великих господарств через їх розпродаж. На його думку, залежно від географічних умов місцевості, максимум мав коливатись у межах 150–250 десятин. Така реформа була б вигідна й державі, й селянам. Досвід та обізнаність Чикаленка визнавали всі, з ким він співпрацював і хто знав його ще з часів дореволюційних. Напередодні й після гетьманського перевороту політичні діячі різної орієнтації зверталися до нього з пропозицією очолити Міністерство земельних справ, навіть погодили кандидатуру Євгена Харламповича з гетьманом.

Євген Чикаленко був авторитетним поміркованим національним діячем, а до того ж мав зв'язки, зокрема через зятя — Олександра Скорописа-Йолтуховського, з німецьким військовим командуванням, тож не дивно, що окупаційна влада запропонувала йому очолити уряд і навести лад в Україні. Але Євген Харлампович не наважився взяти «владу з рук німців», бо це означало б «стати проти всіх шарів громадянства і народу». «Я визнаю, що треба це зробити, але у мене для цього замало духу, не хватить сміливості... Я великоземельний власник і аграрну реформу буду робити (по думці всіх) в інтересах свого класу», — писав він. Крім того, Чикаленко не почувався здатним до публічної діяльності. Зрештою, він визначив свій вибір таким чином: «Як прадіди наші казали, «до булави треба праці й голови», а я свою голову не вважаю до того здатною і ненавиджу боротьбу, а люблю спокій, мир і тишу».

Германофільство

Через своїх синів, які працювали в Центральній Раді, та через Олександра Скорописа-Йолтуховського, що на початку квітня приїхав із-за кордону, Євген Харлампович мав достатньо інформації, щоб уже напередодні державного перевороту 29 квітня 1918 року прогнозувати: німці розженуть український парламент. Після приходу до влади Павла Скоропадського в Україні ширилися антиурядові настрої, підігріті пропагандою місцевих соціалістів та більшовиків. Серед селянства ходили чутки, що гетьманська влада прагне забезпечити інтереси виключно великих землевласників. Таку агітацію вели насамперед представники Української селянської спілки та УПСР, які вже від пер-

ших днів гетьманату розгорнули протиурядову кампанію. Чикаленко не на жарт тривожила неспроможність української поміркованої еліти об'єднатися навколо ідеї побудови національної державності й виробити свою цілеспрямовану програму. У несприятливих зовнішньополітичних умовах українська інтелігенція обрала шлях взаємного політичного поборювання, не бажаючи компромісу.

Іще до революції меценат не крився із власним германофільством. У щоденнику й листах він пише, що німці своєю організованістю, дисципліною, ставленням до праці можуть сприяти консолідації та вихованню української нації. Схожі приклади він бачив у Чехії та Прибалтиці. Тому цілком позитивно сприйняв прихід німецьких військ у 1918 році. Німці, на його думку, могли навести лад в Україні, населення якої було розбещене соціалістичними обіцянками та безладдям і не сприймало дій своєї влади.

Попри досить скептичне ставлення до особи Скоропадського, Чикаленко вважав, що падіння його режиму призведе до втрати незалежності. Він закликав українські національно-демократичні партії співпрацювати з гетьманським урядом, щоб знешкодити негативний вплив проросійських сил і зняти політичне напруження. Євген Харлампович був категоричним противником організації антигетьманського повстання й не чекав добра від дій Директорії, які ускладнювалися зовнішньополітичними факторами. Після виходу військ Центральних держав Україна опинялася під загрозою радянської окупації. У республіканський уряд увійшли міністри, малопридатні до державницької праці, а провід УНР узяв курс на більшовізацію влади. Добре розуміючись на «талантах» організаторів повстання проти Скоропадського, Чикаленко писав: «Винниченко і Шаповал більше люди темпераменту, настрою, ніж логіки розуму, і обидва вони талановиті агітатори, пропагатори, але не державні

мужі, а через те з певністю можна сказати, що їх політика доведе Україну до повної анархії, большевизму, а в результаті приведе до реакції, а може, й до всеросійської монархії, коли не до поділу, як в XVII віці».

Поступово в еміграцію

Узимку 1919 року Чикаленко вирушив до української місії в Туреччині, де тоді працював його син Петрусь. Але доїхати до Константинополя не судилося. Певний час мусив чекати візових документів у Станіславі, потім на запрошення Петра Шекерика поїхав у Жаб'є (нині смт Верховина Івано-Франківської області. — Ред.), а далі дорога привела його до Австрії, де й розпочався емігрантський період життя. «Така вже доля наша: налетів циклон, — писав Євген Харлампович у листі до В'ячеслава Липинського, — розвіяв нас, як листочки, по всьому світі, навіть повиривав дерева з корінням, до яких причислюю і себе з Вами, бо ми сиділи на землі, здається, глибоко запустивши коріння: зосталася на місці тільки гнучка лоза та бур'яни».

Він вважав, що українці виявилися не готові до вирішення свого історичного завдання в 1917 році, а їхні розпорошеність, розбрат і неорганізованість мали фатальні наслідки. Однак, на думку Чикаленка, «не треба марнувати часу, а треба працювати над фундаментом для своєї державності». Він згадує про досвід польської інтелігенції, яка працювала за кордоном, щоб «привернути опінію Європи», і водночас творила духовні цінності в очікуванні своєї державності. Для українців це був дороговказ щодо суспільної поведінки на найближчу перспективу, інакше вони знову виявилися би неготовими, як у 1917-му.

Покликання варяга

Його германофільство зрештою вилилось у так звану концепцію «покликання варяга». Негативно оцінюючи політичну діяльність Михайла Грушевського, Володимира Винниченка й Павла Скоропадського, Євген Чикаленко звертає свою увагу на постать австрійського ерцгерцога Вільгельма Габсбурга, відомого в українському середовищі під псевдонімом Василь Вишиваний. У 1918-му певні політичні кола України вбачали в ньому альтернативу гетьманові. Відповідну думку Чикаленко розвинув у листі від 23. квітня 1921 року до віденського часопису «Воля». Він публічно заявив, що країну врятує від хаосу лише монархія, і стверджував, що «українським монархом не може бути ні Скоропадський, ні Петлюра, ні хтось інший свій, бо на своєму ми, зі своєї недисциплінованості, не об'єднаємося, не помиримося, а знову тільки якийсь варяг, як

в старовину; якийсь чужоземний королевич, що матиме за собою піддержку якоїсь держави, прийде зі своєю гвардією, привезе своїх, а не московських фахівців, чи спеців і поведе політику понадклясову, понадпартійну і зорганізує державу з неграмотних хліборобів, як це зробили в наші часи чужоземні королевичі в Греції, Румунії, Болгарії». Цей «варяг» має бути перейнятий українською національною свідомістю, ставити самостійність України понад усе. В'ячеслав Липинський слушно наголошував, що концепція «чужоземного королевича», «не зв'язаного ані з землею, ані з традицією, ані з місцевим правлячим чи правившим Родом, ані з історичною спадковістю», не дасть Україні «тої сталої твердої і непохитної точки опори, без якої ані консерватизму, ані монархізму українського помислити властиво не можна».

Мемуари писав у Чехії

Левову частку свого часу в еміграції Євген Чикаленко присвятив підготовці до друку та публікації мемуарів. Вірив, що його спомини «послужать камінчиком для фундаменту» української державності. Для нього це було й джерело фінансової підтримки, адже Євген Харлампович, як і більшість українських емігрантів, біднував. Водночас його спогади й щоденники дають змогу відчувати переживання одного з найяскравіших представників української еліти, що стояла на порозі побудови незалежної держави у 1917–1921 роках, але, попри всі зусилля, так і не реалізувала шансу.

У 1925-му Чикаленко з дружиною переїздить до Праги й Подебрадів у Чехії, де обіймає в Українській господарській академії посаду голови Термінологічної комісії. На схилку літ йому довелося пережити трагедію: 1928-го у в'язниці помер середній син Петро, наступного року заарештували молодшого — Івана.

Розмірковуючи наприкінці життя про свою діяльність, Євген Харлампович писав: «До революції я все і вірив і не вірив; часто мені здавалося, що працюєш тільки по обов'язку, і що нічого з тої праці не вийде... А тепер я з спокійним сумлінням можу й вмерти, бо бачу, що з юності взяв правильний курс і йшов по йому, як міг і як умів... у мене не може бути того трагізму, як, наприклад, у Лесевича, який умираючи сказав: «Я всю жизнь шел не той дорогой, какой следовало идти, и только перед смертью в этом убедился». І багато наших земляків от так дурно прожили, працюючи не для свого народу».

«Правильний курс» Євгена Чикаленка є не оціненим дороговказом для сучасної української інтелігенції, безприкладним зразком служіння інтересам свого народу.

Авторка є дослідницею визвольних змагань Інституту історії АН України, Київ • журнал «Тиждень»

Діти Євгена Чикаленка Вікторія, Петрусь, Ганна, Івашко, Левко. Кононівка на Полтавщині, 1905 рік. Фото з архіву в-ва «Темпора», gazeta.ua

...ІНШІ РОЗМОВЛЯЮТЬ ЗІ СВОЄЮ СОВІСТЮ

На чеський кінофестиваль з прав людини «Один світ» приїхала велика делегація з України, була особлива українська категорія, чимало стрічок з українською тематикою, а покази супроводжувалися дискусіями про українські події

Підготував: Олекса ЛІВІНСЬКИЙ

Міграція, пошук домівки, спокою та затишку, а також Україна стали основними темами цьогорічного відомого чеського фестивалю документального кіно на тему прав людини «Один Світ». Тематично наша батьківщина була представлена тут так, як ніколи раніше – сімома стрічками у спеціальній секції «Неспокійна Україна», українська тематика відображалася і в інших секціях, до того ж звучало музичне «Східне Комбо» із молодіжним гуртом «НастяЗникає», серед сотні закордонних гостей говорили біля двох десятків гостей з України – режисерів, діячів, коментаторів...

Так, Прагу відвідали, вели публічні дискусії та роздавали інтерв'ю чеським мас-медіа кримчани Галина Джикаєва, Інна Денисова чи Ольга Скрипник, вигнанці з Донбасу Сергій Захаров, Ярослав Мікін та Анна Медведєва, а також журналісти Максим Буткевич, Олександра Романцева й Богдан Кутєпов. Велику цікавість викликали герої стрічки «Українські шерифи», яка потрапила до головної програми, – Віктор Кривобродько та Володимир Рудьковський, офіційно – «громадські помічники дільничного інспектора», а в житті – прості херсонські дядьки, які знають своє село і яким там довіряють. Вдома разом із сільським головою Віктором Маруняком вони були змушені замінити міліцію, а в Празі вперше побачили фільм про себе. Всього у фестивалі взяло участь 123 фільми із 62 країн світу. Вісімнадцята річниця фестивалю відбувалася в чеській столиці від 7 до 16 березня, у центральних кінотеатрах міста таких як «Луцерна», «Светозор», «Атлас», «Кіно 35», «Міська бібліотека», «Понрепо», «Евалд» чи «Кіно Бела», а згодом перебралася до ще 32 міст в Чехії, у школи та до Брюсселю.

«Чехія останні місяці живе темою міграції. Тому ми вибрали 11 фільмів, які представляють різні погляди, переймаються причинами, які змушують людей тікати, наприклад, із Сирії до Європи, що значить жити мігрантові в Європі і пізнавати нових сусідів, чи можливо людині знайти новий дім і бути там щасливим», – каже директорка фестивалю Гана Кулганкова.

Організація фестивалю із такою великою кількістю картин не проста. Один із трьох драматургів заходу Одржей Моравец розповів, що обирати довелося у трьох раундах із двох тисяч стрічок. На першому етапі їх проглянули навчені волонтери, які драматургові порадили, що саме варте уваги. Кожен драматург їх згодом переглянув і, поділившись із думками із іншими двома колегами, вони разом відбирали картини до остаточного варіанту програми. Вже заслужені на відомих міжнародних фестивалях фільми цією системою не проходили, вони йшли прямо на оцінку драматургам.

«За умовами надання ґрантів не можна відбирати забагато американських фільмів, ми повинні зосереджуватися на Європі, зрештою, європейські документи ми все одно любимо більше», – каже Моравец. На його думку, американські документальні стрічки часто бувають надто спрощеними. Але багатим на стрічки стає Китай. «Це трохи дивно, але часто вони доволі критичні щодо режиму. Найрізкіші, звичайно, компартія Китаю забороняє», – додає він. «До балансу думок у нашій команді різне ставлення. Дехто б не брав стрічки, які надмірно зосереджуються на одній зі сторін конфлікту, інші погоджуються, але наполягають на тому, що їх потрібно збалансувати фільмами із протилежним ставленням»,

– пояснює Моравец з тим, що документальний фільм – суб'єктивний жанр, і під час розробки програми це потрібно враховувати. «У цьому плані ми почуваємося вільніше, ніж, скажімо, Чеське Громадське телебачення», – продовжує він.

Проте всюди необхідно підтримувати певну об'єктивність. Яскравим прикладом може бути висвітлення українського конфлікту у мас-медіа: «Відверто проросійський фільм ми б до програми не пропустили, щоб уникнути російської пропаганди. Ми все таки правозахисна організація. Хоча й обговорювали показ такої пропаганди суто заради цікавості». Зрештою, був показаний фільм «Вибір Олега», який висвітлює російських військових під час дислокації в Україні, їхню мотивацію і розчарування: «Цікаво, що дехто з нас сприймав певну абсурдність їхніх заяв, а дехто фільм,

навпаки, назвав засобом пропаганди».

З іншого боку, стрічки українських режисерів, на думку Моравця, містять певний «активуючий пафос». «Тут ми дуже обережні і іноді стрічку відхиляємо. Неукраїнські автори у цьому плані дотримувалися відповідної дистанції». Якщо драматурги не могли зорієнтуватися щодо певної картини, то звертаються до країнознавців чи експертів з даної проблематики: «Довелось таким чином викреслити фільм про вакцинацію у Пакистані – знятий був добре, але містив ряд фактичних невідповідностей і пересудів. Також одна американська стрічка межувала із агітацією за піратство в інтернеті».

У категорії «Неспокійна Україна» було показано сім стрічок на тему подій в Україні протягом останніх двох років. Як живеться людині, яка щодня думає про те, що саме воліє пожертвувати задля боротьби за свій народ? Як живеться людині, яка опинилася між двох світів? І наскільки може бути низькою ціна життя людини у нинішній Європі? Різні документальні підходи показали долі українців і росіян під час не легких стосунків між двома країнами. Дана категорія виникла у співпраці із Інститутом Гете. Ще кілька фільмів, які стосуються України чи цікавими можуть бути українцям, були показані в інших категоріях.

Майже Святий

Режисер: Стів Гувер. США, Україна, 2015 рік, 96 хв. Пастор Геннадій настільки ж шляхетний добродій, як і «Крокодил Гена» із відомого радянського мультфільму. Він живе в Маріуполі, де вже протягом багатьох років намагається виправити світ. Шукає дітей, які живуть на вулиці, і повертає їх до життя. Із дружиною має трьох діточок, інші 32 – прийомні. Бездомним та наркоманам знаходить їжу, медикаменти, роботу, житло. Рятує жертви побутового насильства. Його зусилля виявляють дірки у соціальній системі в Україні, але в той же час поширює надію, що будь-яка ситуація може розв'язатися добре. Але коли приходить війна, і непохитного Геннадія зачепить відчуття, що все було марно. Історія відважного пастора зацікавила знаменитого режисера Теренса Маліка, який підписався у стрічці як один із продюсерів.

Вантаж 200

Режисерка: Маша Новікова, Нідерланди, 2015 рік, 52 хв. «Вантаж 200» – так назвали під час війни в Афганістані посилки з тілами загиблих солдатів у переважно цинкових трунах. Такі самі тепер відправляються в Росію зі сходу України, куди, утім, Росія, відповідно до офіційних заяв, ніколи не надсилала жодних військових. Та мешканці постраждалих від війни районів у російській військовій присутності Росії не сумніваються. Члени організаційного комітету солдатських матерів Росії та інші активісти розповідають про таємні поховання, залякування родин загиблих і про те, якою низькою є ціна людського життя в Росії. Зібрані факти вказують на ясний обвинувальний акт щодо путінського режиму – у неповазі до міжнародного права і до життя своїх громадян. Попередні фільми режисерки Маші Новікової були успішно представлені у попередніх річницях фестивалю «Один світ».

Як ми стали добровольцями

Режисерки: Лариса Артюгіна, Олександра Чупріна, Україна, 2015 рік, 70 хв. Триумфом на Майдані для України, на жаль, все ще не закінчилося. Прийшла анексія Криму і затяжний, кривавий конфлікт на сході країни. Та українці знають, що за свободу і незалежність потрібно боротися. Фільм являє собою мозаїку портретів звичайних чоловіків і жінок, які добровільно вступили до українського війська. Проходять навчання, тренування, щоб взяти участь у захисті Батьківщини. Вони усвідомлюють ризик, не всі повертаються додому. Погляд на війну очима українських патріотів демонструє й бажання показати, що воно підживлюється не тільки запеклим переконанням, а й підтримкою з боку людей – як конкретних, так і великої маси волонтерів.

Вибір Олега

Режисери: Олена Волошин, Джеймс Кео. Франція, 2016 рік, 72 хвилини. Найбільш суперечлива стрічка у категорії. Війна на сході України спалахнула у 2014 році. Тоді до регіону почали сипатися тисячі

молодих росіян, якими рухала телевізійна пропаганда і бажання авантур. До цих добровольців належать і герої документа, Олег і Макс. Олег став командиром батальйону, Макс залишався рядовим солдатом. Під час підготовки до бою представляють свої мотиви і свої погляди на конфлікт. Визнають, що на Донбасі зараз воюють одні росіяни, а місцеві розійшлися... Що стали жертвами пропаганди. І що перемир'я дотримується тільки тоді, коли «десь тут шаряться ці п... си обес'єшники». «Але поки кожен не помститься за тих, кого з нами немає – ми звідси не підемо», – затято кажуть вони. «Мати не пізнає тіла, бо воно лежить три дні в полі», – розповідає Олег. Фільм стає унікальним особистим свідченням однієї сторони війни, яка в західних газетах описується зрідка.

Повернення на батьківщину

Режисерка: Інна Денисова, Росія, 2015, 70 хв. Авторка стрічки Інна Денисова приїжджає у свій рідний край, на півострів Крим, вже після його анексії Росією. У своєму фільмі стежить за ситуацією, але не через призму масштабних операцій окупаційної армії чи гучних політичних заяв, а через дрібні зміни кримського повсякденного життя і зміст термінів, таких як рідний дім або нація. Колаж складної реальності складається з опитувань не критично налаштованих жителів Сімферополя, офіційної російської пропаганди і свідчень різних активістів і людей, які відчують себе українцями, не згодні з анексією Криму, але були змушені його покинути. Частиною фільму є й запозичені кадри із судового засідання над активістом і режисером Олегом Сенцовим, який виступав проти російської агресії в Криму.

Російський дятел

Режисер: Чад Грація, Великобританія, Україна, США, 2015 рік, 82 хв. Сумнозвісна АЕС у Чорнобилі – це не єдиний стратегічний об'єкт. Поруч розташовувалася конструкція гігантської радіолокаційної системи «Дуга», яка повинна була спостерігати за запусками ракет на американському континенті. Хвили від цього пристрою глушили на Заході радіо – і телевізійне мовлення, і через їхній характерний ритм цей об'єкт отримав прізвисько «Російський дятел». Героєм документа є ексцентричний український художник Федір, який шукає докази теорії про те, що трагічний вибух на АЕС у 1986 році міг би бути пов'язаний із цією таємною антеною. Він висуває версію про те, що насправді «дятел» не міг працювати і виконувати своє завдання, однак військові чиновники вирішили задля списання величезних коштів на його розробку та будівництво умисно спричинити аварію на АЕС і «замести сліди» таким жорстоким чином. Фільм заодно описує суворі реалії ставлення Росії до України в минулому і сьогодні. Фільм отримав нагороду на «Санденс» за кращий документальний фільм світу.

Бранці

Режисер: Володимир Тихий, Україна, 2015, 88 хв. 20 лютого 2014 року. Біля київсько-

го Майдану вмирає у результаті зіткнень демонстрантів з урядовими військами понад 50 осіб. Студент біології Сашко, який надавав пораненим першу допомогу, під час приватного пошуку одного із солдатів зустрічається із учасниками з обох сторін кривавого конфлікту. Наскільки його противники відрізняються від нього самого? За допомогою індивідуального підходу Сашкові Клочку вдається розкрити мотивацію й обставини, при яких люди здатні взятися за зброю. Фільм виник у продюсерській групі «Вавилон 13».

Бабці із Чорнобиля

Режисери: Голлі Морріс, Енн Богарт, США, Україна, 2015, 72 хв. Фільм був показаний у категорії «Так звана цивілізація». Після катастрофи на Чорнобильській АЕС територія, безпосередньо близька до ядерного реактора, стала «землею нікого». Запущені вулиці міст і сіл тепер заросли деревами, вітер колише верхівки дерев. Та в умовах зони відчуження існує життя. В дерев'яних халупках мешкають бабусі, жінки, які після примусової евакуації незаконно повернулися назад до своїх домівок. Вони повернулися на те місце, де вони народилися і де вони хочуть померти. Незважаючи на забруднення, вони обробляють свої поля, збирають ягоди та плоди і сушать траву для своїх недуг. Навколишньою радіоактивністю не переймаються. Залишити дім для них – набагато гірше. Як каже одна з них: «Якщо я піду звідси, то помру».

Близький Далекий Схід

Режисер: Філіп Ремунда, Чехія, 2015, 69 хв. Суперечливий і навіть дещо провокаційний фільм увійшов до категорії «Чеський погляд». Ремунда їздив багато разів із камерою в Україну, має тісний зв'язок з місцевим населенням. Через призму їх-

нього особистого життя і їхню думку відображає ситуацію в політично розділеному суспільстві. Показовою є історія сім'ї, частина якої живе на сході України і частина – в Києві. Далекі родичі між собою вже не можуть знайти спільної мови про те, що насправді відбувається в їхній країні. Творці фільму під час подорожей поїхали і за лінію фронту, зняли і хроніку життя на територіях, контрольованих сепаратистами. Втома від затяжної війни помітна звідусіль, але питання про те, коли конфлікт закінчиться, залишається без відповіді.

На схід від раю

Режисерка: Гана Рогуліч, Чеська Республіка, 2014, 53 хв. Категорія: Чеський погляд. Боснія, Чечня, Афганістан, Україна. Понад двадцять років працює Петра Прохазкова військовою кореспонденткою. Вона була у більшості великих конфліктів за останні два десятиліття, багато разів опинялася в небезпечних ситуаціях. І сьогодні її приваблює передусім схід, країни пострадянського простору. Прохазкова спростовує міф про так звану об'єктивність. З репортажем вона не має нічого спільного, журналіст повинен сказати, де зло і не повинен боятися емоцій. Документальний портрет пропонує зазирнути за лаштунки її роботи, у думки і особисте життя. Як поєднати ризиковану і складну кар'єру із сім'єю? Чи важко подолати відмінності між різними культурами? Чи мають чеські ЗМІ ще інтерес до висвітлення військових дій?

Не перетнули кордон, він перетнув їх

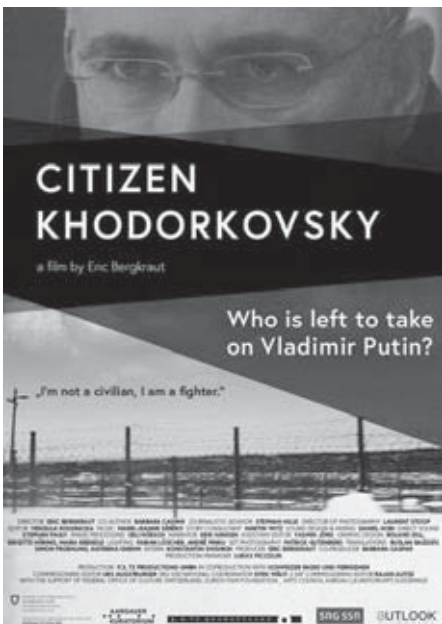
Режисер: Том Чагелішвілі, Німеччина, Грузія, 2015, 72 хв. Категорія: Маєте право знати. Після російсько-грузинської війни у 2008 році жителі села Хурвалеті з'ясували, що їхнє село знаходиться на межі невизнаної Республіки Південна Осетія. Спокійне життя тривало, доки росіяни не вирішили оточити кордон колючим дротом. Сусіди і члени сім'ї враз стали відокремленими один від одного. Документальний фільм досліджує, як місцеві вирішують цю ситуацію. Уникають російських військових патрулів, перелізають через паркан, щоб допомогти при зборі врожаю або обмінятися запасами. Замість

домашнього затишку влаштовують пікніки на кордоні. Вони хочуть жити, як і раніше, але не впевнені, чи коли-небудь зможуть...

Громадянин Ходорковський

Режисер: Ерік Бергкраут, Швейцарія, Німеччина, Росія, 2015 рік, 87 хв. Категорія: Дороги до свободи. Десять років він був у полоні у Путіна. Були побоювання, що російський лідер ніколи не випустить його на свободу. Та у грудні 2013 року прийшла несподівана амністія з Кремля. Михайло Ходорковський опиняється на волі, але у вигнанні. Не було зрозуміло, що помякшило Путіна. Напевно, він хотів до Олімпіади в Сочі показатися добрішим або що для нього «ув'язнений» вже не був небезпечним. Або це був результат змови? Швейцарський режисер листується із колись найбагатшою людиною в Росії під час його ув'язнення, але марно намагається зустрітися з ним. Вони зустрічаються аж у Швейцарії, і з листів стали розмови. Стрічка зображає один етап життя людини, яку дехто вважає генієм, інші – злочинцем, з яким пов'язано занадто багато питань.

Українські шерифи

Режисер: Роман Бондарчук, Дарія Оверченко. Україна, Латвія, Німеччина, 2015, 85 хв. Ця стрічка потрапила до основного конкурсу і була реальним претендентом на перемогу. Почали її знімати ще в 2011 році на Херсонщині і зйомки тривали ще й після Революції Гідності та анексії Криму. Саме тому їхніх головних героїв і запросили на фестиваль до Праги. Віктор і Володя мають нелегку роботу. У віддаленому селі Стара Збур'ївка немає поліції, тому їм голова сільради доручив наглядати за безпекою. Це – козацьке село, і відгомін вольниці живий тут до сьогодні. Голова села Віктор Мариняк – непокірний активіст, який опирався розбазарюванню земель районним начальством, і його кинули навіть до в'язниці за це, та все село за нього заступилося, і його випустили. Разом із іншим Віктором та Володею вони взялися наводити у себе вдома лад. У побитій «Ладі» вони їздять від випадку до випадку: мають справу з пияками, сусідськими сварками, дрібними крадіжками, насильством у сім'ї, навіть з'єденими собаками... Знаходять і трупи людей, тому з міліція вже звертається по допомогу саме до них. Життя тут йде власним темпом, але з радіо і телебачення приходять тривожні повідомлення. Крим не за горами, Донецьк – трохи далі. І у це село проникає інформація про переломні події. Люди починають турбуватися. З'являється навіть місцевий сепаратист. Чи може «кримський сценарій» повторитися і тут? Трагікомічна стрічка на тлі історії нашого часу.

Режисери Роман Бондарчук та Дарія Оверченко

Під час презентації стрічки у Празі виникли різні ситуації. «Один зовсім молодий хлопець намагався довести, що людей убивати – це дуже погано, а ми на сході країни – убиваємо. А другий чех, зовсім уже сивий, побачив у фільмі епізод, як у нас, в Старій Збур'ївці, відмовляються брати повістку з військкомату, і питає: «Навіщо тоді воюєте, якщо більшість воювати не хоче?», – розповів Віктор Маруняк, історик за фахом, в інтерв'ю виданню «Вгору». – Я ці питання «побив» їхньою ж історією: «Хіба всі чехи вийшли на вулицю в 1968 році, коли в Прагу увійшли радянські танки? Ті, що вийшли, 20 тисяч, – стали вашими національними героями, а інші – розмовляють зі своєю совістю». Хлопець просто замовк, а літній чех навіть покивав головою на знак згоди. Але найбільше мене вразило, як Роман зробив фільм. Я бачив у своєму житті дуже багато документальних фільмів, але цей – особливий. Він якийсь так усе зняв, що вийшло, як художнє кіно, а не документальне. І це не тільки наше враження, про це багато говорили на фестивалі».

«Ми хвилювалися, бо вперше показували фільм нашим героям, – говорить Дарія Оверченко. – У фільмі є епізод, де шерифи сперечаються, чи треба було «садити» Кольку, – того самого Миколу Миколайовича, якому дали шанс. Колька запив і вкрав велосипед. Один шериф наполягав, що він повинен посидіти у в'язниці і подумати, на що перетворив своє життя. А другий стверджував, що в'язниця нікого кращим іще не зробила. Ми побоювалися, як би цей епізод знову не спровокував сварку. Але обійшлося. Один із глядачів запитав у шерифів – і що, між ними і досі точаться суперечки? Відповіли – ну, так, у фільмі все, як у житті». Після показів фільму на вулицях Праги до них підходили абсолютно незнайомі люди, плескали по плечах і тиснули руки зі словами: «Шериф – б'ютьфул!».

Герої стрічки «Українські шерифи» приєдналися до акції на підтримку Надії Савченко перед Празьким Градом.

Заборона фільмів країни-агресора

Верховна Рада України поширила заборону трансляції всіх російських фільмів і серіалів, вироблених та вперше оприлюднених (продемонстрованих) після 1 січня 2014 року. Відповідні зміни внесено в закон «Про кінематографію», за них проголосувало 237 депутатів при мінімально необхідних 226. Закон про заборону розповсюдження і публічну демонстрацію фільмів, що містять популяризацію або пропаганду органів влади і силових структур держави-агресора і радянських органів державної безпеки, а також виправдовують окупацію частини

території України, незалежно від країни виробника, виготовлених після 1 серпня 1991 року, а також заборону трансляції всіх російських фільмів, вироблених з 1 січня 2014 року, набув чинності 4 червня 2015 року. Під фільмом в законі розуміються не тільки художні стрічки, але й телевізійні серіали, їхні окремі серії, а також у законі йдеться про програми та телепередачі. Нагадаємо, в червні 2015 року Держкіно заборонило до показу 162 фільми і телесеріали, зроблені в Росії з 1 січня 2014 року.

лб

Сучасне російське кіно зосереджується, в основному, на «героїзмі лицарів НКВД», «дяді вояки», розхвалює сучасних російських бандитів та поліцейських і має дуже мало що спільного з реальністю чи гуманізмом.

Мільйон німецьких євро для переселенців

Уряд Німеччини знову надасть підтримку Міжнародній організації міграції (МОМ) для продовження програм допомоги внутрішньо переміщеним особам в Україні в розмірі 1 мільйон євро. Інформація про це розміщена на сайті Посольства ФРН в Україні. Проект, який вже в минулому році отримав фінансове сприяння Федерального уряду Німеччини в такому самому розмірі, перед-

бачає фінансову підтримку внутрішньо переміщеним особам в Україні, яким загрожує найбільша небезпека. У цьому році вона повинна розширитися з восьми, як це було досі, до 13 регіонів.

«Заходами з надання допомоги зможуть скористатися передовсім люди похилого віку, інваліди, батьки-одиначки і багатодітні сім'ї, таким чином отримують підтримку для

оплати оренди житла, одягу, продуктів харчування і медичного забезпечення», - наголошується в повідомленні посольства.

Станом на 6 березня Держслужба з надзвичайних ситуацій зареєструвала 1,018 млн переселенців із зони проведення антитерористичної операції на Донбасі та Криму.

унан

Сенцова і Кольченка відправили у Сибір

Незаконно засуджений у Росії житель окупованого Криму Олександр Кольченко заявив, що не буде просити про помилування. Про це він розповів у листі, який передав через свого адвоката Світлану Сидоркіну. Вона змогла зустрітися зі своїм підзахисним після його етапування в одну з колоній Челябінської області. Її дві години не пропускали до Кольченка, бо «встановлювали її особу». «Стосовно нього відразу після прибуття в колонію були застосовані два дисциплінарні покарання у вигляді поміщення в ШІЗО терміном по сім діб, загалом він провів у ШІЗО 15 діб. Підстави для застосування зазначених дисциплінарних заходів були абсолютно несумірні дисциплінарному проступку – за використання жаргонної лексики в розмові і за те, що не привітався зі співробітниками. Таке ставлення до політичних в'язнів схоже у нас стає традицією», - повідомила адвокат.

Олександра Кольченка засудили в Росії до десяти років колонії нібито за підготовку і вчинення терористичних актів у Сімферополі. На початку березня 2016 року його етапували до виправної колонії №6 Копейська Челябінської області. Його

колега, режисер Олег Сенцов отримав ще більший термін: суд у Ростові-на-Дону посадив його на 20 років у колонію суворого режиму. Термін відбування покарання відраховують із 25 серпня 2015 року, але з урахуванням терміну, який Сенцов і Кольченко провели в СІЗО. Їх узяли під варту 11 травня 2014 року і 16 травня 2014 року відповідно. Сенцов і Кольченко у відповідь на запитання «судді», чи зрозуміли вони вирок, заспівали гімн України.

Згідно з обвинувальним висновком, у квітні 2014 року Сенцов створив у Криму «терористичну спільноту», яка отримувала вказівки від невідомих осіб у Києві. Метою спільноти була «дестабілізація ситуації» в Криму та «вплив на органи влади»: «кримські терористи» нібито намагалися змусити Росію відмовитися від рішення прийняти півострів у свій склад. Учасники спільноти «здійснили два «терористичні акти» в Сімферополі - підпал дверей офісу Російської громади Криму та вікна місцевого відділення «Єдиної Росії», а також готували підриг пам'ятника Леніну і Вічного вогню. Олександра Кольченка звинуватили в тому, що він увійшов

до складу цієї терористичної спільноти і брав участь в одному з підпалів». За версією звинувачення, до групи входили також Олексій Чирній і Геннадій Афанасьєв (обоє отримали по сім років колонії суворого режиму), а також Степан Циріл, Ілля Зуйков, Енвер Асанов і Микита Боркін (їх «оголошено в розшук»).

За даними МЗС України, на території РФ у тюрмах офіційно сидять 23 політв'язні з України, 12 з яких утримують в окупованому Криму.

ліга

Кольченку та Сенцову російський «суд» дав таке покарання, яке навіть вбивцям не дають. Фото РС.

Стара прокурорська гвардія не здається

Новий генеральний прокурор повинен забезпечити незалежність Генеральної прокуратури України від політичного впливу та тиску. Про це йдеться у заяві посла ЄС Яна Томбінського. 29 березня Верховна рада прийняла відставку генерального прокурора Віктора Шокіна. «Це рішення створює можливість нового старту в Генпрокуратурі», - йдеться у заяві. ЄС сподівається, що наступник Шокіна гарантуватиме незалежність ГПУ від політичного впливу і тиску, і що Генпрокуратура користуватиметься громадською довірою. «Робота прокуратури є невід'ємною частиною для повної інституційної модернізації України, а також для впровадження Угоди про асоціацію», - нагадав Томбінський.

Як відомо, 29 березня Верховна Рада 289-ма голосами дала згоду на звільнення Шокіна з посади генерального прокурора за власним бажанням. При цьому Шокіна звинувачують в розвалі гучних справ проти людей Януковича, спуску на гальмах резонансних розслідувань, через що ЄС змушений знімати санкції з фігурантів списку. Однак перед цим Шокін встиг звільнити свого заступника й прокурора Одеської області Давида Сакварелідзе, який вважається молодим реформатором органу. «Я був свідком того, як президент Петро Порошенко дав йому чіткий мандат боротися з мафією, яка існує в Одесі і Одеській області. А зараз ця мафія звільнила самого Сакварелідзе. Це

дуже небезпечний і жахливий прецедент, спрямований проти майбутнього, проти безпеки, проти цілісності України. Тому я очікую швидкої, недвозначної і різкої реакції від президента України як гаранта Конституції», - сказав голова Одеської ОДА Михайл Саакашвілі.

Сакварелідзе та інший заступник генпрокурора Віталій Касько мали підтримку Заходу. Касько пішов у відставку в лютому, Сакварелідзе звільнили 29 березня за наказом Шокіна, якого самого звільнили через кілька годин. За словами Сакварелідзе, пізніше Порошенко заявив, що це звільнення не було з ним погоджено.

уп

«Автопересічники» блокували кордон

В Ужгороді та Малому Березному українські власники автомобілів з іноземною реєстрацією блокували кордон зі Словаччиною. В середині березня подібні акції відбулись і на Львівщині. Через надмірну дорожнечу придбання чи розмитнення авто в Україні, люди воліють купувати їх у рази дешевше у країнах ЄС, їздити територією України, при цьому кожні 5 днів заїжджаючи на кордон для так званої «пересічки», навіть не перетинаючи при цьому кордон суміжної держави. Два роки тому прикордонники намагались зашкодити цьому, поставивши бетонні загорожі на нейтральній смузі й відокремивши виїзд від в'їзду. «Останньою краплею» стало нововведення Закарпатської митниці – неприйняття до уваги довідок зі СТО про ремонт таких автомобілів і, відповідно, накладання на автомобілістів штрафу у розмірі від 3400 до 8700 гривень. Блокада тривала майже дві доби. У ній постраждав навіть громадянин Словаччини, літній чоловік із містечка Гуменне, якого побили протестувальники. Згодом влада, представники митниці та активісти сіли за стіл переговорів, й кордон було розблоковано. В Україні, в основному в прикордонних із ЄС областях, є близько 450-500 тисяч (!) автомобілів із іноземною реєстрацією. Нині вже складено чимало протоколів на автовласників, які не вивезли свої авто за митну територію України у встановлений п'ятиденний термін. Влада та ДФС не звертають уваги на проблеми цих автомобілістів, захищаючи «внутрішнього виробника». «При цьому в Україні сучасних і якісних легковиків не виробляють. Завод

«Богдан» випускає автомобілі «Дачія», а «АвтоЗАЗ» - «Ланос», але автомобілі того ж німецького виробництва, навіть 10-річної давності, є якіснішими, ніж вітчизняні авто. У 2013 році у Верховній Раді був зареєстрований законопроект №4341 про збільшення термінів перебування автомобілів з іноземною реєстрацією з 5 до 30 днів, – каже активіст Павло Білецький. – Та він навіть не пройшов обговорення у комітетах. Потім такий самий проект зареєстрував під іншим номером нардеп Дубневич. Наприкінці минулого року його у профільному комітеті «зарубали» нардепи від «Самопоміч». Зараз закарпатський нардеп Роберт Горват зареєстрував законопроект про зменшення акцизу на ввезення авто, але у його випадку йдеться лише про автомобілі, які відповідають стандарту Євро-5, тобто ви-

пущені після 2009 року. Такі авто можуть собі дозволити далеко не всі».

Після переговорів довідки зі СТО повернули у старе русло і створили робочу групу для напрацювання законодавчих ініціатив із тимчасового ввезення авто з іноземною реєстрацією терміном на рік без сплати мита та інших платежів. Нині таке право в Україні мають лише іноземці. Аби урівняти права українців з ними, вирішено внести зміни до дискримінаційної статті 380 Митного кодексу України. У пояснювальній записці запропоновано наукове, статистичне фахове обґрунтування на чотири сторінки. Збільшення до одного року перебування в Україні «автоіноземців», за словами голови закарпатської ОДА Геннадія Москаля, може зняти напругу не лише серед автовласників, а й серед митників та прикордонників.

ВЗ

Блокада КПП «Ужгород» автомобілістами 9 березня 2016 року. Фото Ольга Павлова.

«Швейк»

вийшов на диво закарпатським

Фрагмент з вистави, фото Медіацентр УжНУ.

Останнього дня січня в обласному українському музично-драматичному театрі імені братів Шерегіїв відбулася перша прем'єра року – музична комедія «Пригоди бравого солдата Швейка». Постановку за однойменним романом Ярослава Гашека зробив режисер Василь Шершун.

До теми Швейка «шерегіївці» звернулися вдруге: 30 років тому її поставив словацький режисер Ярослав Сисак, а теперішній режисер грав одну з ролей. Василь Шершун каже, якщо порівнювати вистави, то і Сисакова, і та, яку привозила до Ужгорода столична трупа з участю Богдана Бенюка й Анатолія Хостікоєва, – драматичні, натомість ужгородці представили музичну комедію, яка в наш розхристаний час все ж дає глядачеві чимало нагод і для філософських роздумів.

За словами режисера, він намагався у балагані й банальних буднях показати промінчик світла. «Фінал, як і в оригіналі, ми залишили відкритим: глядач не знатиме напевно, чи загинув Швейк, а чи вижив, – розповідає Василь Шершун. – Але, однозначно, Швейки мають жити! На таких людях тримається світ – простих та добрих. Звісно ж, і вони мають за собою деякі грішки, але ж то – грішки, а не гріхи, через які, приміром, цілі держави потрапляють у безвихідь, розв'язуючи війни. Твір Гашека нам видався вельми актуальним, і не

тільки через сатиру на воєнні реалії, але й через прагнення розбудити любов до звичайної людини, до того Швейка, який почасти є в кожному з нас».

У виставі задіяна вся трупа, два акторські склади, кожен з яких, за словами режисера, грає по-інакшому. По-

ставили її фактично за місяць репетицій. На прем'єрі молодий актор Сергій Баранов зіграв свою першу головну роль. На прес-конференції режисер зізнався, що дуже складно було розподіляти ролі між акторами, хотів дати можливість молодим талантам розкритися.

Прем'єра відбулася при повному аншлагу. Глядачі оплесками реагували на майстерну гру акторів, пісні та кумедні ситуації впродовж вистави. Музична комедія – сьома постановка в режисерській практиці Василя Шершуна, який 35 років в ужгородському театрі працює актором, а з кінця 1990-х – і постановником. Напередодні прем'єри Василь Шершун відсвяткував 60-річний ювілей. З цієї нагоди після вистави начальник управління культури Закарпатської ОДА Юрій Глеба нагородив ювіляра пам'ятною відзнакою.

Викладач кафедри української літератури Олег Хававчак називає постановку «Пригоди бравого солдата Швейка» позитивним явищем, хоча бачив у нашому театрі і вдаліші роботи. Педагог вважає ужгородську сценічну інтерпретацію новим прочитанням Швейка, але, висновкує, до театру абсурду не дотягнули: «Я не побачив надзавдання у виставі – все звелось до карнавалу і буфонади. Сподобалася гра акторів, виконання музичних номерів, які супроводжував оркестр».

Натомість письменник і журналіст Олександр Гаврош, завідувач літературно-драматичної частини муздромтеатру, визначає «Швейка» як найкращу прем'єру цього сезону. «Вистава вийшла на диво закарпатською – за своїм менталітетом, характером, образами. Таке, ніби це все відбувається у нас, а не в Празі. «Швейк» чудово продемонстрував можливості нашого театру як музично-драматичного. Для мене відкриттям став молодий актор Сергій Баранов, який зіграв головну роль. Десь таким я й уявляв гашеківського Швейка – доброзичливого, трохи незграбного і кумедного. Думаю, що ця вистава чудово впишеться в репертуар муздромтеатру і матиме успіх у глядача».

Другий показ вистави відбувся 21 лютого іншим складом акторів, так що закарпатський Швейк матиме ще одне народження.

Іванка Когутич

Чеські інтелектуали підтримали українців

Вони вірять у повернення Криму та частини Донбасу, а майбутнє України бачать у західній цивілізації

Група представників громадськості Чехії і Словаччини виступила з відкритим листом громадянам України з приводу другої річниці окупації Криму. Автори листа зазначають, що подібно до того, як у серпні 1968 року радянська армія вторглась до Чехословаччини, у лютому 2014 року російська окупаційна армія «віроломно захопила Крим і насильно приєднала його до Росії». «Після вторгнення окупація нашої країни тривала 22 роки. Цей час нам здавався нескінченним, але ми врешті-решт дочекалися свободи», – пишуть інтелектуали.

«Москва знову показала всьому світу, що вона вважає міжнародні угоди звичайним клаптиком паперу і що єдині закони, які Кремль визнає, – це закони злочинного світу, закони джунглів», – пишуть у листі чеські і словацькі діячі. «Сьогодні перед громадянами України стоять на шляху, один із яких веде до свободи, верховенства закону, процвітання й сучасної цивілізації, а інший до оволодіння України нинішнім російським режимом, до насильства», – додають вони, і висловили впевненість, що «Крим і частина Донбасу, що перебуває під контролем проросійських сепаратистів, будуть звільнені, і повернення України до західної цивілізації завершиться успіхом».

«Два роки після початку російської агресії, яка прагнула втопити в крові Революцію гідності і розбити Вашу країну, ми схилиємо голови перед героїзмом, з яким Ви виступили проти внутрішнього гніту і російської мілітаристської машини. Ми з захопленням стежили за Вашою боротьбою за свободу, збереження національної незалежності і європейські прагнення. Герої Небесної сотні, розстріляні в перший день російської анексії Криму, а потім і тисячі їхніх співгромадян-українців віддали свої життя в цій боротьбі, багато – Надія Савченко, Олег Сенцов, Олександр Кольченко – піддаються мукам в катівнях ФСБ.

У ці дні ми поділяємо ваше занепокоєння про те, як вільна Україна зможе впоратися з демонами корупції і ненаситної жадоби олігархів, чи вдасться їй здійснити реформи, необхідні для востання країни, спадкоємиці Київської Русі, в західну цивілізацію, до якої вона по праву належить. З революції шлях до сучасної цивілізації тільки починається. На власному досвіді ми відчули

який він довгий і важкий. І ми, на жаль, не змогли повністю покінчити з корупцією, з впливом олігархів – так як нам би хотілося, і ми часто розчаровані станом нашого суспільства, діями наших корумпованих політиків. Але коли ми озираємося назад, як все було до 1989 року і порівнюємо це з нинішнім станом суспільства, ми бачимо, що сьогодні наші діти живуть і трудяться у вільному і процвітаючому світі.

Через два роки після окупації Криму перед Вами, чоловіками і жінками України, стоять два шляхи. Один веде до свободи, верховенства закону, процвітання і сучасної цивілізації. Другий шлях веде до оволодіння України нинішнім російським режимом, до насильства, до такого порядку, в якому українці стануть, по суті справи, кріпаками, підданими східного деспота в Кремлі...

Ми впевнені, що в найближчому майбутньому українці й українки буду вільно пересуватися, навчатися і працювати не тільки у себе на батьківщині, але і по всій Європі, аж до Атлантики, і що Україна буде вільною, незалежною, демократичною, позбавленою прокляття корупції, сильною, процвітаючою і єдиною європейською країною».

Підписали листа понад сто тридцять інтелектуалів, серед яких Томаш Галік, священик, професор університету, Олександр Дулеба, політолог, Ласло Жигеті, публіцист, Фьодор Гал, публіцист, Роман Йох, політолог, Міхаел Коцаб, музикант, колишній міністр, Григорій Месежніков, політолог, Мартін С. Путна, історик літератури, професор вищої школи, Івета Радічова, професор університету, колишній прем'єр-міністр Словаччини, Віра Роубалова-Костанова, психотерапевт, підписант Хартії-77, Ольга Сомерова, режисер-документаліст, Їржина Шіклова, соціолог, підписант Хартії-77, Петрушка Шустрова, публіцист, перекладач, підписант Хартії 77 та інші особистості чеського та словацького громадського життя.

До речі, невдовзі після оприлюднення листа з різкою антиросійською заявою виступив

міністр закордонних справ Чехії Лубомир Заоралек. Він звинуватив Росію у «забезпеченні» ЄС біженцями, що підживлює кризу в Європі. «Росіяни дуже креативні у тому, що до нас возять біженців різними північними шляхами, наприклад, авіацією. Доведено, як нам наші слов'янські брати допомагають у тому, щоб нас забезпечити якнайбільшою кількістю біженців», – заявив чеській міністр 15 березня. На думку Заоралка, біженці шукають різні шляхи, як дістатися до Європи. Саме цим іншим шляхом може бути північний шлях через Росію і скандинавські країни, сказав він.

Починаючи з 2015 року Євросоюз зіштовхнувся з серйозною міграційною кризою. Минулого року лише до Німеччини прибули понад мільйон мігрантів, переважно з країн Близького Сходу та північної Африки. Близько 120 тисяч мігрантів вже прибули в Європу цього році. Чимало аналітиків вважають міграційну кризу, яка підсилювалася авіаударами російської авіації в Сирії, елементом гібридної війни Росії не тільки проти України, а загалом проти західної демократії.

пор, вл. інф.

В Празі до серйозних тем вміють підійти з ідкою іронією та сарказмом. Зупинка трамваю Площа Миру: куди поїде Путін, на Кримську чи на Російську?

Міграція, а не інвестиції

Іноземні працівники переказали в Україну майже 3 мільярди доларів: раніше було ще більше

ТЕКСТ: Оксана ЧУЖА

За результатами дослідження, проведеного протягом 2014-2015 років Міжнародною організацією з міграції (МОМ), обсяг коштів, які українські трудові мігранти переказують додому, перевищує усі інвестиції іноземних компаній та допомогу міжнародних донорів разом взятих, заявив керівник представництва МОМ в Україні Манфред Профазі.

Згідно з опитуванням, українські заробітчани переказали 2,8 мільярди доларів США у 2014 році формальними і неформальними каналами, причому 53 відсотки всього обсягу грошових переказів було переказано неформальними каналами. Цікаво, що дослідження каналів переказу коштів було проведено в Україні вперше. Додаткові 100 мільйонів доларів США надійшли в країну в натуральній формі.

Основними країнами призначення для довгострокових трудових мігрантів надалі залишаються Польща (21%), Чеська Республіка (15%) та Італія (11%). У середньому кожна сім'я в Україні отримала близько 4348 доларів США у вигляді мігрантських переказів у 2014 році. Для більшості грошові перекази становлять основне джерело доходу. 40 відсотків отриманих грошей іде на споживання, 42% – відкладаються як заощадження в Україні.

Рівень заощаджень трудових мігрантів, який вони зберігають за кордоном, перевищує обсяг грошових переказів і становить близько 4 мільярдів доларів США. Як зазначили респонденти, найбільш популярною метою заощаджень є придбання нерухомості, товарів тривалого використання та освіта для дітей. Також багато відкладають «на чорний день» – тут є як фактор історичної пам'яті, так і військової нестабільності та економічного спаду в Україні.

Якщо порівняти результати дослідження 2014-2015 років із дослідженнями попередніх років, то цифри вказують на негативні тенденції. Згідно звіту голови Світового конгресу українців Павла Садохи, оприлюдненого у 2013 році під час парламентських слухань, присвячених проблемам української трудової міграції, тільки офіційно через банківські пере-

кази в 2011 році трудові мігранти перевели в нашу країну 7 млрд. доларів США, а в 2012-му – 7,5 млрд., а враховуючи інші способи передачі грошей, ці суми можуть становити від 19 до 23 мільярдів доларів США щорічно. Із погіршенням ситуації в Україні все менше заробітчани користуються банківськими переказами, збільшується кількість короткострокових трудових мігрантів з туристичними візами і все більше довгострокових трудових мігрантів вирішує забрати свої родини з України. На жаль, статистичні дані у сфері трудової міграції є неточними, оскільки дуже важко відділити «туристів» від «заробітчани» і проконтролювати всі міграційні потоки. Лише у оцінці кількості українських заробітчани за кордоном цифри досліджень різних організацій коливаються від 2 до 7 млн.

Так, наприклад, в Чехії згідно даних Міністерства внутрішніх справ ЧР станом на 31 січня 2011 року було зареєстровано 122 215 українців, які мають дозвіл на тривале та тимчасове проживання, станом на 31 грудня 2013 року ця цифра зменшилася до 105 239 осіб. Із подіями в Криму і на сході України кількість офіційно зареєстрованих співвітчизників почала знову зростати. Станом на 31 січня 2016 року на території Чехії зареєстровано 106 182 громадянина України. Також почала зростати кількість україн-

ців, що звернулися до Чеської Республіки з проханням про надання притулку. У 2015 році українськими громадянами подано 694 заяви. Українці в Чехії уже тривалий час становлять найбільшу групу заявників про надання притулку. Загалом у минулому році за наданням притулку в Чеській Республіці звернулося 1525 іноземців, що на 369 більше, ніж в 2014 році. А скільки українців перебуває із паспортами громадян Угорщини та Румунії, із польськими туристичними та іншими короткостроковими візами – визначити нереально...

П'ять тисяч працівників з України

Чеські урядовці зважують про розширення листопадового проекту вдесятеро – у тому числі і для кваліфікацій середнього й нижчого рівня

ТЕКСТ: Ітка ВЛКОВА

У чеських фірмах не вистачає робітників – сантехніків, зварювальників, слюсарів чи інструментальників. Серед громадян Чехії центри зайнятості не можуть знайти людей, здатних зайняти ці вакансії. Тому роботу зможуть запропонувати п'яти тисячам громадян України. Деякі фірми навіть готові приймати наших земляків, незважаючи на значний мовний бар'єр.

В чеському парламенті зареєстрований та проходить процедурою внесення поправок проект закону про розширення квоти для міграції українських працівників, яка була запроваджена у листопаді минулого року. Тоді йшлося тільки про півтисячі висококваліфікованих працівників. Нині ж ідеться про можливості для середньо – і низькокваліфікованих іноземців. «Приймати українців – це необхідність, без них фірми не встигають дотримуватися контрактів, деякі хочуть переносити виробництво туди, де знайти співробітників простіше», – каже віце-президентка Економічної палати Чехії Ірена Бартонова Палкова.

Сьогодні іноземцям з країн, що не входять до ЄС, проблематично подати заяву на отримання довготривалої візи. Вважається, що електронна система реєстрації має технічні проблеми, але за неофіційними чутками, напівмафіозні структури за допомогою гакерів блокують систему і згодом дорого перепродають заявникам терміни подачі документів на отримання візи. «Ми привітаємо будь-який проект, який прискорить візову ситуацію з Україною. Зараз це нестерпно, я швидше привезу робітників з Азії», – каже Ян Рафай, директор відділу кадрів металургійної компанії ArcelorMittal і віце-президент Конфедерації промисловості.

Наприкінці 2014 року в Чехії мало дозвіл на роботу 35 тисяч громадян України, а всього іноземних працівників з-поза країн ЄС було 65 тисяч. Торгова палата стверджує, що 37 відсотків підприємств готові приймати на роботу іноземців, які не вміють спілкуватися чеською мовою. «Для українців ця перешкода завдяки культурній близькості є значно меншою, – вважає Ладіслав Мінчіч, юрист Економічної палати ЧР. – Для деяких фірм на-

явність іноземних працівників – питання виживання, тому вони готові не зважати на мовний бар'єр. Іншим фірмам потрібні люди з дефіцитними спеціалізаціями, тому вони теж не вимагають знання чеської».

В Чехії зареєстровано 430 тисяч безробітних, але підприємства практично не мають з чого обирати. «У нас 17 тисяч чехів шукають роботу, рівень безробіття становить п'ять відсотків, але з них близько трьох відсотків не надто працездатних. Залишається два відсотки безробітних, або близько семи тисяч. У той же час ми пропонуємо вісім тисяч робочих місць», – каже Петр Клімпл, директор регіонального Центру Зайнятості в місті Пардубіце. Ян Рафай з ArcelorMittal розповідає, що за допомогою оголошень в Україні кадрове агентство влаштовує відеоінтерв'ю із кандидатами, а за допомогою урядового проекту компанії вдалося знайти чотирьох спеціалістів на виробництво сталі. Пошуки працівників у Чехії, Польщі чи Словаччині були малоуспішними.

До проекту відбору 500 висококваліфікованих українців входить наразі 24 компанії і 42 співробітники. Пошуки ведуться перш за все у технічних галузях, каже Франтішек Котрба, прес-секретар Міністерства промисловості. За даними Міністерства закордонних справ ЧР, було погоджено поки що 15 заяв. Квота у півтисячі високоосвічених українців заповнюється повільно.

Компаніям необхідні й спеціалісти середньої ланки. За даними опитування, вони б могли влаштувати біля 25-30 тисяч осіб, але спільна позиція міністерств закордонних, внутрішніх справ й промисловості та торгівлі зосередилася на 5 тисячах іноземців. Організаційно проект буде складнішим, ніж під час відбору невеликої кількості українських працівників з вищою освітою. Міністерства навіть підраховали додаткові витрати в бюджеті у більш ніж 50 мільйонів на рік, враховуючи участь роботодавців, палат та Чехінвесту під час оцінки заявок.

Досвід роботи з українськими робітниками має, наприклад, капелюшна фабрика

Остравські металурги зацікавлені не тільки у висококваліфікованих українцях, а й працівниках середньої та нижчої ланки з України. Фото ft.com.

ка «Тонак» у місті Новий Їчін. Вона шукає людей із капелюшними професіями і спритними руками, розширення проекту тут привітали б. «У нас було кілька українських співробітників через агентство. Ми готові взяти ще, навіть забезпечити їх житлом для всієї родини», – каже співвласник фірми Ян Врба.

До речі, прем'єр-міністр Чехії Богуслав Сobotка нещодавно заявив, що підтримує запровадження для України безвізового (на короткостроковий термін з некомерційною метою) режиму з ЄС, оскільки це «не представляє для Чехії ніякої небезпеки». Міністр закордонних справ Лубомир Заоралек уточнив, що таке рішення стосується не тільки України, а також Грузії і Туреччини. Утім, наразі практика не зовсім свідчить про такі наміри, оскільки консульство Чехії у Києві у минулому році відмовило майже 7 відсоткам заявників у видачі візи. Частка багаторазових віз, виданих у чеському консульстві в Києві, є однією з найнижчих по всьому Шенгену – вона менша за 30%. У чеському консульстві у Львові цей показник менший – лише 1,1% відмов, а частка мультівіз складала 44 відсотки.

gd3

Vizitky, logotypy,
webové stránky
pro Vaši firmu

www.gd3.cz

Ондржей Кундра Агенти Путіна

Чехи звикли жити у безпечному просторі. У 1996 році вступили до НАТО і шість років потому – Євросоюзу. У громадськості зміцнилося переконання, тепер немає великої зовнішньої небезпеки. Тому можна зосередитися на все що тільки можливо, не тільки не на захист свобод і безпеки. Чехи стрімголов кинулись у бізнес, подорожі, розваги або роботу у переконанні, що все вирішують взаємовигода і торгівля, що нікого більше не хвилюють світоглядні й моральні цінності, а тільки гроші, і ніхто більше не зацікавлений у поділі світу й поверненні до холодної чи навіть гарячої війни, бо «гроші люблять тишу». Та інде вважають інакше: в Кремлі ніяк не змиряться не лише з розпадом СРСР, чи то пак Російської імперії, а й мріють про відновлення «сфери впливу» – щось на зразок Варшавського договору й РЕВ, коли Центральна Європа була залежна від Москви. Саме тому в Чехії чимало таємних агентів Росії і в останні роки їхній вплив сильнішає. Вони отримали цілий ряд завдань: політичну підтримку з боку Кремля й нескінченний бюджет. З ясною метою підривати чеську хитку демокра-

тію, сіяти хаос і послаблювати вкорінення в оборонні і політичні структури Заходу, захоплювати секретні матеріали. Так само здивовано дивляться останнім часом на нахабну російську шпигунську діяльність й інші країни ЄС. Руйнівна дія російських спецслужб не є пережитком часів «залізної завіси», вона має нові форми і час сприймати її всерйоз. В книзі дізнаєтеся, як російський агент Роберт Рахардžo проник у середовище чеських генералів та інших впливових людей, чому росіянам притаманна експансіоністська політика, як виростав російський вождь Володимир Путін, чому англо-американський мільярдер Вільям Браудер став пристрасним захисником прав людини, кого сьогодні в Росії називають «сучасною аристократією», чому колишній чеченський політик повинен мати охоронців і у Страсбурзі, як працюють спеціально навчені шпигуни під чужим ім'ям, як поширюється російська пропаганда в часи інтернету та багато іншого.

Ондржей Кундра – чеський журналіст, який розслідує зловживання владою, корупцію, погано функціонуюче правосуддя і діяльність таємних служб. З 1999 року він співпрацює із тижневиком «Респект», де тривалий час керує відділом місцевих новин. У 2011 році він отримав за полі-

тичний аналіз і журналістські розслідування премію «Журналістська перепелиця», яка надається Чеським літературним фондом. Видавництво: BizBooks, мова: чеська, ціна у книгарні «Космас» 269 чеських крон.

Яхим Топол Майстерня диявола

Книга одного із найвідоміших чеських письменників вийшла у 2009 році під назвою «Холодною країною» («Chladnou zemí») у видавництві «Торст» й наступного року отримала премію Ярослава Соїфєрта. Була перекладена на кілька мов. Герої повісті – жителі чеського містечка Терезіна, де в роки Другої світової війни був концтабір. Війна минула, історичні й особисті травми – лишилися. Група небайдужих терезінців збирає всі пам'ятки часу, бе-

реже пам'ять і намагається захистити від офіційної влади все, що пов'язувало їх із колишнім жахом і родинними історіями. Пошук слідів історії переплітається із сюрреалістично-карнавальним сюжетом. Лаконічна історія – це археологія жахів, шар за шаром розкриває нову європейську історію. У той час, як вже вмирає останнє покоління, яке пережило все це, Топол показує, як його нащадки борються за збереження історії насильства, сприймаючи його як останній якір справжнос-

ті – і нашоується при цьому на зубасту комерцію, «музейованість» і політиків. Тополу вдається не бути ані однозначним, ані не кидає цінності на постмодерністське звалище історії. На шляху до братських могил Східної Європи з різних сторін наближається до етично неоднозначних питань і трусить міцним фундаментом нашого історичного самосприйняття. Видавництво: «Темпора».

Борис Гуменюк Блокпост

У віршах, новелах і публіцистичних откровеннях цієї книжки – пережита автором правда Майдану і війни. Так бачили, відчували і думали мільйони, а тільки він знайшов такі слова... Спершу були пости у «Фейсбуці» про події і людей на Майдані. Про світоглядно заряджених борців і зятя тих відчайдушів, завдяки яким Майдан вистояв. Про країну, її героїв, зрадників і ворогів. Про цинізм і жалюгідність політиків. Про дні і ночі у вогні й диму на межі життя

і смерті. Про побратимів і розпачливі втрати, з яких почалася Небесна сотня. Про жагу помсти, навіть розправи над тими, хто вимучив люд і все це спричинив. Про трагічне переживання кримської наруги і лють на безпорадність влади. Безкомпромісність бійця, буйний патріотизм та інстинкт вовка нагнітали надривисті думки і категоричність слів. У тих закривавлених текстах – нерв Майдану, все, чим він жив і чим ми жили тоді. У них – розгарячені сподівання на нову

країну. Я не знаю, який там із мене вояка, скоріш за все – «так собі», але свій суб'єктивний кут війни намагаюся тримати усіма доступними мені засобами. Сподіваюся, колись із таких суб'єктивних картинок складеться одна правдива мозаїка», – каже Борис Гуменюк. Видавництво: Академія. Ціна на інтернет-сторінках видавництва: 90 грн.

Ірен Роздобудько, Олесь Санін Кіно на папері

Кіно створюється на папері. І ці «папери» мусять бути такими, аби прочитавши їх, режисер зрозумів: це саме те, про що він хотів говорити зі світом! Кінодраматургія – не спосіб самореалізації, а досить чітка наука, зі своїми законами.

Які вони? Як зробити аби ваш сценарій продюсери прочитали в першу чергу?.. В другій частині збірки – літературний синопсис сценарію «Садок вишневий...», котрий був створений в 2008 році, отримав спеціальну відзнаку Всеукраїнського конкурсу «Коронація Слова» в 2011-у і... зі значними змінами став стрічкою «Поводир» режисера Олесь Санін у 2013 році. «Я повернусь!» – сценарій, створений для відомого режисера і актора Ахтема Сейтаблаєва задовго до анексії Криму. В ньому – епічна історія кримськотатарської дівчини від 1930-х до середини 80-х років. Героїня, всупереч випробуванням долі, все життя мріяла повернутися до рідного Криму. І повернулася. Адже те, про що мрієш – збувається, якщо ти вмієш за це боротися. Видавництво: «Нора-Друк», ціна у інтернет-книгарні «Наш формат»: 90 грн.

Світлана Алексієвич Чорнобильська молитва

Художньо-документальний роман білоруської письменниці Світлани Алексієвич, Нобелівської лауреатки 2015 року, говорить голосами «маленьких людей» про катастрофу, що зруйнувала мільйони життів, перевернула світогляд цілого покоління, а разом відхилила залізну завісу й підважила конструкцію радянської держави. Роман створено на основі розлогих інтерв'ю з очевидцями та потерпілими від Чорнобильської трагедії: ліквідаторами та їхніми близькими, вимушеними переселенцями з уражених радіацією регіонів та самоселами «зони», посадовцями, від рішень яких залежали долі десятків тисяч людей, та дітьми, котрі знали, що народилися вже приреченими. Переклад на українську та післямова Оксани Забужко. Видавництво: «Комора».

Павол Ранков Матері

Коли в Словаччину зайшла Червона армія, Зузана оплакувала коханого, російського партизана Алексея, загиблого від рук нацистських окупантів. Раптом – арешт, звинувачення в зраді... Переповнений потяг везе її до лісозаготівельних таборів ГУЛАГу разом із безправними рабами «держави переможного соціалізму» – жінок, запідозрених у співпраці з нацистами... А через багато років Зузана розповість, що їй довелося пережити там, за межею добра й зла, і її історія допоможе іншій жінці відстояти право на власну гідність і на материнство. Цей майстерний роман про любов і прощення до останньої сторінки тримає читача в напрузі й викликає захоплення нездоланною силою, яку здатна виявити жінка заради дитини. Роман вийшов у 2012 році. Його автор отримав центральноевропейську літературну премію «Ангелус» (2014) та є лауреатом премії Європейського Союзу з літератури (2009). Зі словацької «Матері» переклала Тетяна Окопна, обкладинка й дизайн Юлії Стахівської та Миколи Леоновича. Український переклад видано за фінансової підтримки від комісії SLOLIA, Літературно-інформаційного центру в Братиславі, Словаччина. Видавництво «Комора».

Куромія Хіроакі Зрозуміти Донбас

В своїй новій книзі про Донбас американський історик Хіроакі Куромія коротко, в популярній формі, описує основні події, які визначили культурну своєрідність Донбасу впродовж його кількострічної історії. Свіжий погляд на історію

Донбасу дає змогу по-новому осмислити події останніх років в цьому регіоні, аж до збройного конфлікту 2014-2015 років. Книга призначена всім, хто цікавиться історією України загалом і Донбасу зокрема. Видавництво: «Дух і літера», 2015. Ціна: 44.00 грн.

Антось Тонюк (упор.) Лісові хлопці. Проза про УПА

Чому тікали в ліс, як загнані звірі? За що готові були загинути в будь-яку мить? Переслідування, допити, нерівні бої, переховування у криївках, клеймо на всю родину, сибірські табори... Бо воля дорожча за життя. Захопиви, час-

то біографічні тексти фіналістів першого Конкурсу прози про УПА від Літературної агенції «Discursus» доносять правду, котру не здатен стерти ні час, ні політичний режим. Видавництво Дискурсус, 2016. – 336 с. Ціна на сайті видавництва: 53 грн.

Володимир В'ятрович Війна і міф. Невідома Друга світова

За 70 років, що минули від завершення Другої світової війни, чи ми дізналися всю правду про неї? Багато наших знань досі в полоні міфів, табу та пропаганди. У книжці вибрані 50 сюжетів від 15 авторів. Робота істориків ґрунтується на довготривалих дослідженнях та опрацюванні розсекречених документів. Її результати свідчать: ці сюжети – міф. Видавництво: Клуб сімейного дозвілля. Ціна у інтернет-книгарні «Є»: 42.22 грн.

Юрій Іздрик Номінація

Під цією обкладинкою – найповніше зібрання прозових текстів Юрка Іздрика: від культових «Воццека», «Подвійного Леона», «Острова КРК» і до опублікованих у різних виданнях есеїв, всього 52 твори з власними ілю-

страціями автора. Проза Іздрика – легка й нелінійна, це гра в мову і гра з мовою, велике творення і руйнування світу на різних рівнях. Автор фото на палітурці – Олександр Ласкін. Видавництво Старого Лева, 2016. – 856 с. Ціна на сайті видавництва: 150 грн.

Моє ім'я – Йозеф К.

ТЕКСТ: Данієл КОНРАД

Чеський дипломат 8 років тому передбачив нинішню російську агресію

Ще будучи визначним чеським дипломатом, Міхаел Жантовски під псевдонімом Данієл Волф написав шпигунський роман, який напрочуд правдиво передбачив російське вторгнення і «затягування крана» з газом.

Біля восьми років тому, ще до економічної кризи, на чеському радіо прозвучав модульований голос певного аналітика з питань безпеки, який щойно написав роман про чеських і російських шпигунів «Охолодження». Ніхто не знав, що на іншому кінці дроту сидить тодішній посол Чехії в Ізраїлі Міхаел Жантовски, який після десятої спроби зміг запустити програмне забезпечення для спотворення голосу і доволі весело до всього цього ставився.

Особистість автора роману знало лише кілька його друзів, які збираються у відомій празькій інтелектуальній кав'ярні «Красиві втрати» («Krásný ztráty»), де книгу «охрестив» ще живий тоді Вацлав Гавел. Але коли наприкінці вечора гості повинні були вгадувати, хто ж все-таки насправді написав ту книгу і хто ховається за псевдонімом, Гавел отримав три голоси. «Я не хотів тоді, звісно, щоб білоруський або російський посли ходили у Міністерство закордонних справ Чехії з нотами протесту», – пояснює Жантовски, який минулого року залишив дипломатичну роботу і став директором бібліотеки Вацлава Гавела. Тепер його шпигунський роман «Охолодження» виходить вдруге, але цього разу вже під справжнім ім'ям автора.

Про майже чотиристорінкову книгу він каже як про «побічний продукт дипломатії», в якій людина протягом дня працює, а в нічний час «відпрацьовує нічні кошмари». Саме їх у книзі, сповненій кафкіанських натяків, бачить і офіцер чеської розвідки Йозеф К., п'ятдесятирічний чоловік з надмірною вагою, якому зміни не заважають – він просто до них уже байдужий. Після того, як у Білорусі він побачить жорстоке придушення революції, вторгнення російських військ і подальше закручування кранів на трубах з російським газом для Європи, го-

ловний герой у великій шпигунській грі намагається знайти слабкі місця в антисемітському президентові Росії.

Жантовски про свого героя каже, як про «чеського Джеймса Бонда». Його «К., Йозеф К.» у порівнянні з «агентом 007» набагато цинічніший і у переконаннях позначений комунізмом. Також має деякі характеристики героїв так званих «круто детективних» романів Реймонда Чандлера або Дешієла Геммета, яких Жантовски свого часу перекладав чеською мовою. І сцена, де головний герой пересилає розвідці для розшифровки електронне сміття, так званий «спам», нагадує абсурдність роману Грема Гріна «Наша людина в Гавані».

У книзі мало пригодницьких сцен, бо «дев'яносто п'ять відсотків розвідницької діяльності – це мозкова, а не силова робота», – пояснює автор. Під час написання листів, які нібито президент Росії адресував чеській фігурі, Жантовски керувався особистим досвідом: із президентом Гавелом якимось відвідав Горбачова в Москві, а в Празі приймав Бориса Єльцина. Тільки із нинішнім російським президентом Жантовски ніколи не бачився.

Подібно до автора шпигунських романів Тома Кленсі, який передбачив терористичні атаки 11 вересня, і Жантовски у двох випадках «потрапив у ціль». Вторгнення, відповідно до роману, російських військ на територію Білорусі нагадує пізнішу фактичну інтервенцію до Грузії і на схід України. І вже через кілька тижнів після виходу першого видання книги Росія дійсно припинила постачання газу в Україну. «Я хотів проілюструвати те, на якому тонкому канаті ходить Європа, і як ця дивовижно організована цивілізація з усіма зручностями могла б впасти», – говорить Жантовски про апокаліптичні уривки з роману, коли в Європі перериваються поставки електроенергії, в аеропорту Рузине не можуть заправлятися іноземні літаки, а чеський уряд запроваджує карткову систему для отримання продуктів харчування. Цей сценарій Жан-

товски описав так переконливо, що рецензенти у 2008 році гадали, що автором книги є Вацлав Бартушка, тоді урядовий уповноважений з питань енергетичної безпеки. Роман «Охолодження», утім, розкриває свого справжнього автора в епізодах з празького мікрорайону «Червоний пагорб», де виростав Жантовски, а також натяками на його колишню політичну партію ОДА, дія деяких частин книги відбувається в Ізраїлі, а герой купує прозу ізраїльського письменника Амоса Оза «Історія любові і темряви», яку Жантовски перекладав чеською мовою. Міхаел Жантовски не спекулює на тему, чи ще здійсниться якийсь із катастрофічних сценаріїв його роману, хоча образ «біженців із валізами, рюкзакми і торбами» у Берліні уже виглядає актуальним. Книга «Охолодження», на сторінках якої фігурують російські шпигуни в Празі, виходить вдруге у той час, коли все частіше говориться про діяльність російської розвідки в Чехії. Може бути це темою для другої частини? «Над цим вже триває робота», – відповідає автор.

Саме через псевдонім перше видання розійшлося накладом лише дві тисячі примірників. Друге, дещо доповнене та перероблене, видання «Охолодження» вийшло на книжковій полиці як одне із чотирнадцяти найменувань так званого «Великого книжкового четверга».

Обкладинки видань книги «Охолодження» 2008 та 2016 років.

Пороги – культурно-політичний часопис для українців у Чеській Республіці. Виходить 12 разів на рік. № 2/2016, рік XXIV. Ел. пошта: porohy@seznam.cz. Інтернет-адреса: www.ukrajinci.cz/ua/casopys-porohy/. Номер готували: Богдан Райчинець, Марія Вовчук, Маргарита Голобродська, Тетяна Осташко, Іванна Когутич, Оксана Чужа, Тіка Влкова, Данієл Конрад, Олекса Лівінський (на громадських засадах). Використовуються повідомлення інформагентств та ілюстрації з відкритих джерел. Художнє оформлення та верстка: Тереза Меленова, Мартіна Донатова. За достовірність викладених фактів відповідає автор статті. Редакція має право скорочувати матеріали і виправляти мову, не поділяти поглядів автора. Рукописи не повертаються. Часопис друкується із фінансовою допомогою Міністерства культури ЧР. Видає: г. о. Українська ініціатива в ЧР, ДНМ, Воцелова 3, 12000, Прага 2, ЧР, uicr@centrum.cz, info@ukrajinci.cz, www.ukrajinci.cz. Тел.: +420221419821. Ід. номер: 60448296. Розрахунковий рахунок: 1925774379/0800. Реєстрація: МК ЧР/7044. **Porohy** – kulturně-politický časopis pro Ukrajince v České republice. Vychází 12-krát ročně. Název je odvozen od ukrajinského «porih» – práh domu, říční práh. Č. 2/2016, ročník XXIV. E-mail: porohy@seznam.cz, web: www.ukrajinci.cz/cs/casopis-porohy/. Číslo připravili: Bohdan Rajčinec, Marija Vovčuk, Marharyta Holobrodská, Tetiana Ostaško, Ivanna Kohutyč, Oksana Čuža, Jitka Vlková, Daniel Konrad, Oleksa Livinsky (dobrovolně). Používáme zprávy informačních agentur a ilustrace z otevřených zdrojů. Grafika: Tereza Melenová, Martina Donátová, www.gd3.cz. Časopis vychází s finanční podporou Ministerstva kultury ČR. Vydává: o.s. Ukrajinská Iniciativa v ČR, DNM, Vočelova 3, 12000, Praha 2, ČR. uicr@centrum.cz, info@ukrajinci.cz. www.ukrajinci.cz. Tel.: +420221419821. IČO: 60448296, číslo účtu: 1925774379/0800, registrační číslo: MK ČR/7044.

Příště u Vás... s ICP:

Український день

Коли: 9.4.2016 14.00-17.00

Де: Chvalský zámek
Na Chvalské tvrzi 857,
Praha 9 – Horní Počernice

Відкрийте магію
української культури!

Презентація української культури

- Українська народна музика у виконанні чеського квінтету
- Дегустація традиційної української кухні та її коментування
- Презентація традиційних українських народних танців

Детальніша інформація: paha14@icpraha.com або тел. 775 553 188

FINANCOVANO
EVROPSKOU UNII
AZYLOVÉHO MIGRAČNÍHO
A INTEGRACNÍHO FONDU

Даний захід організований з метою підтримки інтеграції мігрантів з третіх країн, які проживають на території Праги.

ignis

ІДУТЬ ХЛОПЦІ...
ІГНІС

Подаруй близьким пісню...

Новий компакт-диск празького гурту «Ігніс»
«Ідуть хлопці...»

Для читачів часопису "Пороги" за символічну ціну 100 Kč

Диск містить 12 пісень, між ними є балади «Широке болотище», «Чайка», «Сон», жартівливі пісні «Косив сіно нянь», «На Україні», «Чудо» та інші. Перша пісня платівки «Ідуть хлопці з полонини» дає відчуття, що традицію празького гурту є кому передавати. Компакт-диск можна придбати за символічну ціну в офісі Української ініціативи в Будинку нацменшин, вул. Воцелова 3, Прага 2.

Інформація за телефоном 777/212240 або посередництвом ел. пошти uicr@centrum.cz

Віктор **Райчинець** – ведучий проекту, аранжування, спів, гітара, бонго
Віктор **Гвоздячук** – бас-гітара, спів
Андрій **Козак** – баян, бас-гітара, спів
Богдан **Райчинець** – реалізація проекту, аранжування, спів, піаніно, бас-гітара, скрипка, бонго, дрімба
Олександр **Вісич** – класична гітара, домбра, мандола
Світлана **Загарук** – спів
Патріція **Козлова** – скрипка
Ян **Вотава** – кларнет, саксофон

